

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 8, Issue 2, June 2020, p. 167-216

Received	Reviewed	Published	Doi Number
03.04.2020	04.06.2020	20.06.2020	10.29228/ijlet.42748

One of the Children's Journal in the Ottoman Turkish “Türk Çocuğu”

Şerife AKPINAR¹ & Aliye Nur ERCAN GÜVEN²

ABSTRACT

The “Türk Çocuğu” (Turkish Child) is one of the children journals in the Ottoman Turkish presented to their interest with its educational and literary aspects. It is one of the two journals issued by the Teachers Union in Erzurum. Ahmet Sami is the managing director of the journal published in 1926. The copy of the Turkish Child, which is stated to be issued every fifteen days, was offered for sale at five kurus. The three issues (2, 3, and 4) of the Turkish Child, which was promoted as “science and literature journal” from 1926 were obtained; but the first issue has not been reached yet. The issues of the Turkish Child were found in the Ankara National Library 1974 SB 293 numbered record. It is seen that the journal has a short publishing life like many other periodicals for children. In Turkish Child, poetry, riddle and laconisms are included as well as text types related to many different sciences from art, sports, social life, and mathematics to agriculture. Thus, while providing information to children, literary pleasure was tried to be instilled. The most prominent feature of the journal printed in Erzurum is that informing to the children especially the geography, sports, culture, etc. of the city where they live. There are no pictures in Turkish Child except the picture of Erzurum Çifte Minareler (Double Minarets) on the cover of the second issue. In the study, children's journals/newspapers in Ottoman Turkish which are included in the name of the Turkish Child in the catalogs and sources but often jumbled, have been mentioned and the way of editing has been made. One of these journals, the Turkish Child journal published in Erzurum was tried to be introduced and the issues of it obtained were transferred to the Turkish alphabet of Latin origin.

Key Words: Türk Çocuğu (Turkish Child), children journal in Ottoman Turkish, Ahmed Sami, Erzurum.

Eski Harfli Çocuk Mecmûalarından: “Türk Çocuğu”

ÖZET

“Türk Çocuğu”, eğitici ve edebî yönü ile çocukların ilgisine sunulan eski harfli çocuk mecmûalarındandır. Erzurum'da Muallimler Birliği tarafından neşredilen iki mecmûadan biridir. 1926 yılında çıkarılan mecmûanın mes'ul müdürü, Ahmed Sami'dir. On beş günde bir çıkartıldığı belirtilen Türk Çocuğu'nun nüshası, beş kuruştan satışa sunulmuştur. “İlim ve edebiyat mecmûası” olarak tanıtılan eserin 1926 yılına ait üç sayısı -2, 3 ve 4. sayıları- temin edilebilmiş; ilk sayısına henüz ulaşamamıştır. Türk Çocuğu'nun sayılarına Ankara Millî Kütüphane 1974 SB 293 numaralı kayıta rastlanmıştır. Mecmûanın, diğer birçok süreli çocuk yayını gibi kısa bir yayın hayatı olduğu görülmektedir. Türk Çocuğu'nda sanat, spor, sosyal hayat ve matematikten ziraata kadar pek çok farklı bilime dair metin türlerinin yanı sıra şiir, bilmece ve güzel sözlere de yer verilmiş; böylece çocuklara bilgi sunulurken edebî zevk de aşılarmaya çalışılmıştır. Erzurum'da basılan mecmûanın en belirgin özelliği de çocukları bilhassa yaşadıkları şehrin coğrafyasından, sporundan, kültüründen vb. haberdar etmesi olmasıdır. Türk Çocuğu'nda ikinci sayının kapağında bulunan Erzurum Çifte Minareler'in resmi dışında resme rastlanmamıştır. Makalede, kataloglarda ve kaynaklarda Türk Çocuğu ismiyle yer alan ancak çoğu defa bilgilerinin birbirine karıştığı görülen eski harfli çocuk dergi/gazetelerine de değinilmiş ve düzenleme yoluna gidilmiştir. Bu mecmûalardan biri olan Erzurum'da neşredilen Türk Çocuğu mecmûası tanıtılmaya çalışılmış ve elde edilen sayıların Latin asıllı Türk alfabesine aktarımı yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Çocuğu, eski harfli çocuk mecmûası, Ahmed Sami, Erzurum.

¹ Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, sakpinar@erbakan.edu.tr, ORCID: 000-00032821-517X.

² Arş. Gör. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, anercan@ogu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3646-0231.

Giriş

Çocuk edebiyatının gelişimine katkı sağlayan en önemli ürünlerden biri de çocuk gazete ve dergileridir. Hatta “Türk çocuk edebiyatı gazete/dergide doğmuştur” (Küçük, 2010, s. 222) denilebilir. Bu gazete ve dergiler; çocuğun eğitime, kültürüne, sanat ve edebiyat anlayışına, spor ve sağlıklı yaşam bilincine katkı sağladığı gibi onun ahlâkî ve psikolojik yönleriyle de yakından ilgi kurar. Bu yolda çeşitli haber yazılarından, mektup, şiir, hikâye, fıkra, bilmece, masal... gibi yazı türlerinden ve bazen de resimlerden yararlanılmıştır. Dolayısıyla bu yayınlar, diğer çocuk edebiyatı ürünlerine kıyasla bünyesinde daha fazla çeşitliliği barındırırlar. Kendine has bir yayın tadı olan gazete ve dergiler, çocuğun dünyasına ait haberlere, bilimsel gelişmelere yer vermekle birlikte onların hoş vakit geçirmelerine de imkân sunarak eğlenmelerine vesile olur.

Tanzimat’la birlikte başlayan Batılılaşma çabalarının göstergelerinden biri de süreli yayınlardır. Çocuk gazete ve dergileri de bu sürecin ortaya çıkardığı ürünlerdendir ve haftalık, on beş günlük, aylık gibi farklı periyotlarla neşredilmişlerdir.

Çocuk gazete ve dergilerinin süreli yayın oluşu, çocuklarda merak duygusu ve ilgiyi perçinlemekle birlikte “okunması ve tüketilmesi daha kolay olduğundan” (Okay, 1998, s. 133) diğer çocuk edebiyatı eserlerine göre rağbetini daha da arttırmıştır.

Dünyada çocuk gazeteciliğinin ortaya çıkışı XVIII. yüzyılın ortalarına rastlar. İlk çocuk dergisi 1788’de İngiltere’de Juveline Magazine adıyla yayımlanmıştır. Daha sonraları Amerika ve Fransa’da bu yayınlar gelişir. Osmanlı Döneminde yayımlanan ilk çocuk dergisi ise 1869’da çıkarılan Mümeyyiz olarak kabul edilmektedir (Okay, 1998, s. 137). 1928’e kadar onlarca eski harfli çocuk dergisi olduğu tespit edilmiştir. Özellikle yeni harflerin kabulünden sonra, çocuk dergilerinin sayısının ve baskı sayılarının arttığı da (Yalçın & Aytas, 2003, s. 241) gözlemlenmiştir.

Çocuk gazete ve dergilerinin tanımlanmalarına bakıldığında ilk zamanlar hepsinin *gazete* olarak nitelendirildiği görülür. Aslında bunların çoğuna *dergi* demek daha doğru olacaktır. Zira çoğu yayın, gazetenin sahip olduğu *haber verme* ya da *günlük yayın* gibi özelliklere sahip değildir. 1906 yılından sonra bu gazete/dergiler için *mecmûa* ifadesinin kullanıldığı da görülür (Emiroğlu, 1992, s. 229).

Bu çalışmada, 1926 yılında eğitici ve edebî yönü ile çocukların ilgisine sunulan ve tam metni Latin asıllı Türk alfabesiyle aktarılan süreli yayın da eski harfli çocuk dergi ve gazeteleri üzerine yaptığımız diğer çalışmalardan (Ercan & Akpınar, 2014, 2016, 2017) farklı olarak *mecmûa* olarak adlandırılmıştır.

Türk Çocuğu Mecmûası

Süreli yayınlara ait kütüphane ve kataloglar tarandığında *Türk Çocuğu* adına sıkça rastlanılır. Dikkatli bir incelemenin sonucunda ise bu isimde farklı dergi/gazetelerin olduğu görülmüş; hatta kataloglarda, kitaplarda ve araştırma makalelerinde bu isimdeki süreli yayınlarda karışıklıklar olduğu, bazen de bilgilerinin hatalı verildiği tespit edilmiştir. Bu sebeple *Türk Çocuğu* adlı süreli yayınlarda bir düzenlemeye gitmek zarureti doğmuştur. Öncelikle çocuklar için bu güne kadar yayımlanmış olan *Türk Çocuğu* dergi/gazetelerinin tespiti yapıldığında aynı isimde sekiz farklı dergi ya da gazeteyle rastlanmıştır. *Türk Çocuğu* isimli süreli yayınlar kronolojik olarak sıralandığında ise şöyle bir liste ortaya çıkmaktadır:

1. Türk Çocuğu: 1914. Hakkı Tarık Us Kütüphanesi. HTU No: 1023, 2292. Mes'ul Müdür: M. Turgut. "Gençler ve mektepliler mecmûası". Sayılar: 9, 11 (16 Mart, 16 Nisan 1330/1914) İzmir. On beş günlük. Türk Matbaası.
2. Türk Çocuğu/Gürbüz Türk Çocuğu/Çocuk: 1926-1928. İstanbul Kütüphanesi, Bursa İl Halk Kütüphanesi, Seyfettin Özege, HTU, Millî Kütüphane, TBMM... Mes'ul Müdür: Ali Vahid. Sahibi: Fuad Mehmed (Doktor Fuad). "Çocuğun sıhhi ve terbiyevî inkişâfına yardım eder." Ankara. Aylık dergidir. Hâkimiyet-i Milliye Matbaası. 20. sayıdan itibaren "Gürbüz Türk Çocuğu" olarak devam etmiştir. Himaye-i Etfâl Cemiyeti (Çocuk Esirgeme Kurumu) yayınıdır (Konar, 2003, s. 8). Eski harflerle yirmi dört sayı yayımlanan Gürbüz Türk Çocuğu 1935'e kadar 108 sayı çıkar. Daha sonra "Çocuk" adını alır ve 1936-1947 yılları arasında yine Çocuk Esirgeme Kurumu yayını olarak 427 sayı intişar eder (Okay, 1999, s. 205; Esmer, 2007, s. 30).
3. Türk Çocuğu: 1926. Millî Kütüphane 1974 SB 293. Mes'ul Müdür: Ahmed Sami. "İlim ve edebiyât mecmûası". Sayılar: 2-4. Erzurum, On beş günlük. Erzurum Demiryolları Matbaası.
4. Türk Çocuğu: 1933. On beş günlük. İstanbul.
5. Türk Çocuğu: 1944-1946. Mes'ul Müdür: Naki Tezel. "Terbiyevî, ahlâkî ve öğretici çocuk dergisidir." 25 sayı. On beş günlük. Ankara.
6. Türk Çocuğu: 1961. On beş günlük. Isparta.
7. Türk Çocuğu: 1962. Cemal Erten. İstanbul, Bilgin Çocuk Yayınları, Sıralar Matbaası (Bayrak, 1994, s. 144).
8. Türk Çocuğu: 1965-1966, Haftalık, İstanbul, Altın Bahçe Yayınları.

Kataloglar tarandığında tüm bu yayınların *Türk Çocuğu* ismi ile kayıtlı olduğu görülecektir. Hangi dergi olduğunu anlamak için çoğu defa nüshayı görmek gerekmektedir. Bu da katalog bilgilerinin ne kadar yetersiz olduğunun bir işaretidir. İnceleme sırasında isim benzerliğinden kaynaklanan hatalı kayıtlara da rastlanmıştır. Bu hatalı kayıtlardan biri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Süreli Yayınlarında 1926 NS2219'da kayıtlı olan Türk Çocuğu'nun künye bilgisi Ahmed Sami'nin Erzurum'da basılan mecmûasının 1. sayısına işaret etmektedir. Ancak verilen dosyadaki mecmûa tarafımızdan incelendiğinde bunun Gürbüz Türk Çocuğu'nun bir sayısı olduğu görülmüştür.

Söz konusu listenin üçüncü sırasında yer alan *Türk Çocuğu* mecmûası bu makalenin konusunu oluşturmaktadır. Bu mecmûa, Erzurum Muallimler Birliği tarafından neşredilmiştir. "Erzurum Muallimler Birliği 30 Kasım 1923 tarihinde tesis edilmiştir. 1924 tarihinde ise Türkiye Muallimler Birliğine katılmıştır" (Pustu, 2016, s. 188). Bahsi geçen Birlik, 1936 yılına kadar iki mecmûa neşretmiştir. Bunlar (Erzurum) Muallimler Birliği ve Türk Çocuğu (1926) mecmûalarıdır (Pustu, 2016, s. 191).

1926 yılında Erzurum'da Muallimler Birliği tarafından neşredilen Türk Çocuğu mecmûasına, Ankara Millî Kütüphane 1974 SB 293 numaralı kayıta rastlanmıştır. Mecmûanın katalog bilgisi şöyle verilmiştir:

2037 Türk Çocuğu... İlim ve edebiyât mecmûası.

Müdür-i Mes'ul: Ahmed Sami. Erzurum 4 (On beş günlük)

Mevcut sayıları: 1926: 1. yıl, 2-4 sayı. (Eski Harfli Türkçe Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu, 1987, s. 270)

Kütüphane kayıtlarında da şu bilgiler vardır:

Türk Çocuğu	
Tür	Dergi
Yer Nu.1974 SB 293	
Ölçüleri	27
DVD No	1112
Harf Türü	Osmanlı (EHT)
Mikrofilm No	2512
Yayınlayan	Ahmed Sami
Yayın Yeri	Erzurum
Konu	Bilim, Edebiyat
1. Sene Sayı 2 (1974 SB 293)	23 Nisan
1. Sene Sayı 3 (1974 SB 293)	7 Mayıs
1. Sene Sayı 4 (1974 SB 293)	27 Mayıs

Türk Çocuğu on beş günde bir çıkarılan bir mecmûa olup nüshası beş kuruştan satışı sunulmuştur. Mecmûanın mes'ul müdürü, Ahmed Sami'dir. Başlığında *İlim ve edebiyât mecmûası* yazısı bulunmaktadır ve Erzurum Demiryolları Matbaası tarafından basılmıştır. Mecmûanın ikinci sayısının başında *Sat.: Ozan Sağdıç. 1974* notu düşülmüştür.

Eski harfli çocuk dergilerine bakıldığında genel olarak yayın hayatlarının kısa olduğu görülür. Yapılan araştırmalar neticesinde Türk Çocuğu'nun 4 sayıda kaldığı düşünülmektedir. Bu sayılarının ilkinde henüz rastlanmamıştır. Sadece 2, 3 ve 4. sayılarına erişilebilmektedir. İlk sayının söz konusu edildiği tek kaynak ise Günaydın'ın Sümâmî üzerine yaptığı yüksek lisans tezidir. Araştırmacı bu tezde, "Sümâmî'nin şiirlerinde selîs bir üslûp, tam bir vezin, bazen ahenksizlik, taktî'lerde gayr-ı tabî'ilik göze çarpmaktadır. İnce his ve hayâl, mûnis fikir ifâde eden on bir hicâli yazılarında, Türkçe'ye tam ma'nasıyla hâkim olamadığı için, kâfiye hatalarına tesadüf etmek kâbildir. Bunlara kâfiye demektense yarım kâfiye demek daha doğrudur" (Günaydın, 1998, s. 5) kısmını vererek dipnotta bu paragrafın *Türk Çocuğu* mecmûasının 1. sayısından alındığını ifade etmiştir. Ancak mecmûanın 2. sayısı da bu paragrafı başlanmaktadır ve metnin başında *geçen sayıdan mabâ'd* ifadesi bulunmaktadır. Bu duruma göre ilk sayı henüz ulaşamadığımız bir yerlerde olabilir ya da Günaydın'ın dipnotta belirttiği *Sayı 1* ifadesi, hatalı kullanılmıştır. Muhtemelen ilk sayının fazla nüshası yayımlanmamış, yayımlanan da bir özel kütüphanede kalmış ve şimdilik gün yüzüne çıkmamıştır.

Mecmûanın 2. sayısı, 23 Nisan 1926 tarihinde çıkarılmıştır. İlk sayfada mecmûanın adı, yayın tarihi, on beş günde bir çıkarılacağı ve ilim ve edebiyat mecmûası olduğu bilgileri verilmiş hemen altına da Erzurum Çifte Minareler'in resmi basılmıştır. Bu resim elde edilen üç sayıdaki tek resimdir. Resimler "görsel algıyı geliştiren birer uyarıcı" (Sever, 2008, s. 178) olmakla birlikte kavramı arttıran ve çocuğun ilgisini çeken unsurlardır. Ancak Türk Çocuğu'nun üç sayısının sadece birinde kapak kısmında tek bir resme yer verilmiştir.

Eski harfli çocuk gazete ve dergilerinde çoğu defa bilgi verici, eğitici, eğlendirici yazılara; ahlâkî metinlere, sağlıklı yaşam ve sporu teşvik eden yazılara, yeni haberlere, hayvanlar ve bitkilere dair bilgilere, hayata dair nasihatlere, dinî konulara, tarih, coğrafya, matematik konularına, ünlü isimlerin hayatlarına ve eserlerine dair bilgilere rastlanır. Bu hususlar çocuğun edebî zevkini de destekleyen mektuplar, fıkralar, şiirler, masallar, tiyatro eserleri, bilmeceler, hikâyeler, atasözleri gibi yazılarla çocuğa sunulmaktadır. Türk Çocuğu'nda yer alan metinler de kısmen bu genellemelere dâhildir.

16 sayfadan oluşuna 2. sayı, Süreyyâ Râ'if tarafından kaleme alınan *Âşık Sümmânî* isimli yazı ile başlamaktadır. Mecmûanın, çocuklara kendi yörelerinde yetişen Erzurumlu *Âşık Sümmânî* ve şiirlerini tanıtan bir yazı ile başlaması onlara kendi kültürlerini tanıma imkânı vermesi bakımından dikkate değerdir. Yine 2. sayıda yer alan *Çoruh Nehrinden İstifâdemiz* adlı metin de Erzurum ili sınırlarından geçen bir nehri anlatması bakımından Erzurumlu çocuklara buldukları coğrafyayı tanıma fırsatı sunmaktadır.

Mecmûanın bazı kısımlarında, örneğin 2. sayının ikinci sayfasında, *Bunlara kâfiye demektense yarım kâfiye Assonnance demek daha doğrudur* cümlesindeki gibi kelimelerin Fransızcalarına da rastlanır. Okay "söz konusu dönemde rağbet gören kültür Fransız kültürü olduğu için muteber dil de Fransızca'dır" (1998, s. 38) görüşüyle bu durumun sebebini dile getirmiştir. Bahsi geçen dönemde tutulan mürebbiyelerle çocuklara Fransızca öğretildiği de bilindiğinden metinlerde de Fransızca kelimelere rastlanması Batılı olma yolundaki çabalardan biri olarak görülebilir.

23 Nisan'da yayımlanmış olması sebebiyle mecmuada, vatandaşların ve okuyucuların bayramını kutlayan bir tebrik de bulunmaktadır.

A. S. imzası ile, yazarının mecmûanın mes'ul müdürü Ahmed Sami olduğu düşünülen, *Çocuklara Nasihat* başlığı altında verilen yazıda; çocukların iyilikle mücadele etmeleri, ye'se kapılmamaları, yalandan ve kin gütmekten uzak durmaları öğütlenmektedir. Ayrıca mecmûanın bu sayısı da dâhil tüm sayılarda okuyuculara manzum bilmeceler sorulmuş ve cevaplarda ilk üçe girenlere edebî bir kitap hediye edileceği ve 3-5. arasındakilere ise mecmûadan iki nüsha verileceği bildirilmiştir. Mecmûada dikkat çeken bir yazı da *'Arz-ı İ'tizâr* başlığı altındadır. Burada, basımın bayram dolayısıyla birkaç gün geciktiği söylenerek okuyucudan özür dilenmektedir. Bu notla mecmûa heyetinin çocuklara duyduğu saygı anlaşılmaktadır. Eski harfli çocuk dergilerinde görülen bu hassasiyet daha önceleri de dikkat çekmiştir. Bu konuda Kür'ün (1997, s. 142) de eski çocuk dergilerinin en dikkat çeken tarafının çocuklara gösterilen saygı ve onları insan olarak nasıl ele alma olduğunu belirttiği görülür.

Sayının en sonunda düşülen notta, gelecek sayıdan itibaren çiftçiler, sanatkârlar için bir sütun açılacağından ve bu sebeple bunlardan gelecek müracaatların kabul edileceğinden söz edilmiştir.

Mecmûanın 3. sayısı, 7 Mayıs 1926 tarihinde çıkarılmıştır. Bir önceki sayı gibi 16 sayfadan oluşmaktadır.

Eski harfli çocuk gazete ve dergilerinin üzerinde durdukları en önemli konulardan biri de spordur. Sağlıklı nesiller için spor şarttır. 3. sayıda yer alan *Erzurum'da Futbol* başlıklı metinle Erzurumlu gençlerin tek başlarına bir şeyler başardıklarından ancak ilgililerin birleşip gençlere yol göstermeleri gerektiğinden söz edilmektedir. Hatta bu metin bir araştırmacının (Küçükuğurlu, 2016, s. 52) Cumhuriyetin ilk yıllarında Erzurum'da sporu anlattığı makalesinde kaynak olarak kullanılmıştır. Sayının *Günün Sözleri* başlığında yer alan iki ebenin diyalogu oldukça dikkat çekicidir:

“İki ebe arasında:

- İştidin mi Erzurum bir çocuk doğurmuş?

- Evet ay gibi bir oğlan, adını **Türk Çocuğu** koymuşlar...

- Ebesi kimmiş 'acaba?

- Gençler...”

Mecmûanın 4. ve son sayısı, 27 Mayıs 1926 tarihinde çıkarılmıştır. Bu sayıda *İmtihanlar Geldi* başlığı altında talebelere yılsonu sınavları için başarılar dilenmektedir. Ayrıca *Bir Tenkide Cevap*'ta bir önceki sayıda yer alan *Asrî Kız* metnini tenkit eden bir hoca hanıma teşekkür edilir; kast edilenin Türk kızı olmadığı açıklaması yapılır ve mecmûanın bu konudaki hassasiyetine değinilir. Okuyucu fikirlerine ve eleştirilerine gösterilen bu nazik yaklaşım çocuklar için güzel bir ders niteliğindedir.

Mecmûa 4. sayı ile son bulmaktadır. Bu sayının son sayı olacağına dair bir bilgiye rastlanmadığı gibi okuyucu da böyle bir hissiyata kapılmamaktadır. Bu durum mecmûanın devam etmesi planlandığı hâlde beklenmedik bir şekilde neşrinin kesildiğini ya da hâlâ bir yerlerde diğer sayı ya da sayılarının olabileceğini düşündürmektedir. Elbette ki bu makale ile eldeki sayıların Latin asıllı Türk alfabesine aktarımı yapılırken mecmûanın diğer sayılarına dair araştırmalarımız da devam edecektir.

Sonuç

1926 yılında Erzurum'da Muallimler Birliği tarafından 4 sayı olarak çıkarılan ancak 3 sayısının temin edilemediği eski harfli *Türk Çocuğu* mecmûası incelendiğinde, o dönemin çocuklarına hem bilgi sunduğu hem edebiyat zevki verdiği görülmektedir. Mecmûanın en önemli özelliğinin çocukları bilhassa yaşadıkları şehrin coğrafyasından, sporundan, kültüründen vb. haberdar etmesi ve bu bilgileri yine aynı şehirde basılmış bir mecmûadan okuyarak aynı şehirdeki büyüklerinden öğrenmelerini sağlaması olduğu düşünülmektedir.

Türk Çocuğu'nun, metin türlerindeki çeşitliliğinin yanı sıra spordan kimyaya, coğrafyadan edebiyata, matematikten tarıma, nüfus meselesinden felsefeye... pek çok konuda ilmî ve edebî metinlerdeki zenginliği ile çocuklara sunulmuş olması dikkate değer bir husustur. Metinlerin arasına serpiştirilen Latin harfli Fransızca terimler de yine çocukların eğitime verilen önemin göstergelerinden biridir.

Bu makale ile, Türk Çocuğu mecmûası tanıtılırken 1926 senesinin Erzurum'unda Erzurumlu çocuklara verilen kıymetin de güzel bir örneği verilmiş olacaktır.

Kaynakça

- Bayrak, M. O. (1994). *Türkiye'de gazeteler ve dergiler sözlüğü (1831-1993)*. İstanbul: Küll Yay.
- Emiroğlu, Ö. (1992). *Tanzimat'tan 1928'e kadar yayımlanan çocuk gazete ve dergileri üzerine bir inceleme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Ercan, A. N. ve Akpınar, Ş. (2014). Eski harfli bir çocuk gazetesi: Sadâkat / Etfâl. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, XXXVI, 109-130.
- Ercan, A. N. ve Akpınar, Ş. (2016). Eski harfli çocuk dergilerinden “Lâne”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (44), 66-104.
- Ercan, A. N. ve Akpınar, Ş. (2017). Eski harfli çocuk gazetelerinden “Hür Çocuk”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (53), 74-108.

- Eski Harfli Türkçe Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu (1. Cilt) (1987). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Kütüphane Başkanlığı Yay.
- Esmer, S. K. (2007). *Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında (1923-1928) yayımlanan çocuk dergilerindeki tahkiyeli metinlerin çocuklara değer aktarımı açısından değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>.
- Günaydın, E. (1998). *Sümmani'nin hayatı ve tavrı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Konar, E. (2003). *Gürbüz Türk Çocuğu dergisinin incelenmesi (1926-1928)* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>.
- Küçük, S. (2010). İlk Türkçe çocuk dergileri ve "Çocuklara Mahsus Gazete". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 24, 221-257.
- Küçükuğurlu, M. (2016). Cumhuriyetin ilk yıllarında Erzurum'da spor. *Şehr-i Kadim Aziziye Edebiyat-Tarih-Kültür Sanat Dergisi*, 8, 49-64.
- Kür, İ. (1997). 1869-1928 yılları arasında Türkiye'de yayınlanmış çocuk dergilerinde eğitimci yazarların benimsediği çocuk tipleri. *Çocuk Kültürü (1.Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi)*, 6-8 Kasım 1996, Ankara.
- Okay, C. (1998). *Osmanlı çocuk hayatında yenileşmeler 1850-1900*. İstanbul: Kırkambar Yay.
- Okay, C. (1999). *Eski harfli çocuk dergileri*. İstanbul: Kitabevi.
- Pustu, Y. (2016). Erzurum Muallimler Birliği ve yayın organı olan (Erzurum) Muallimler Birliği Mecmûası. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (3), 185-204.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yay.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2003). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yay.

METİN:

---

23 Nisan 926

Birinci Sene

Sayı 2

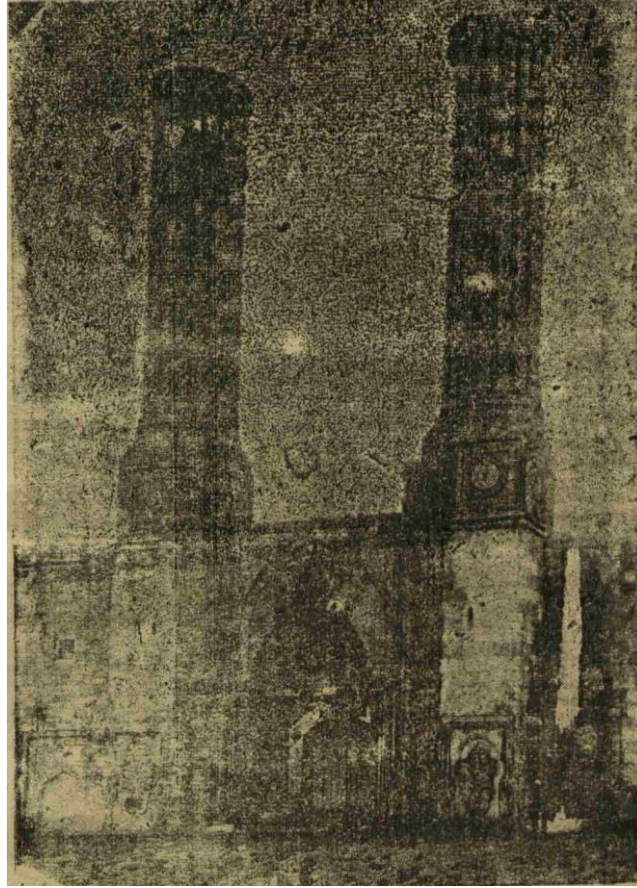

TÜRK ÇOCUĞU

(On beş günde bir çıkar 'İlm ve edebiyât mecmû'ası)

(Erzurûm Âsâr-ı 'Atıkasından Çifte Minâreler.)

Türk Çocuğu Mecmû'ası

2

Muharriri	‘ÂŞIK SÜMMÂNÎ	Süreyyâ Râif
-----------	---------------	--------------

Geçen Nüshadan Mâba'd

Sümmânî'nin şiirlerinde selîs bir üslûp, tam bir vezin, ba'zen ahenksizlik, takti'lerde gayr-ı tabi'lik göze çarpmaktadır. İnce his ve hayâl, mûnis fikir ifâde eden on bir hicâli yazılarında, Türkçe'ye tam ma'nâsıyla hâkim olamadığı için, kâfiye hatalarına tesâdüf etmek kâbildir. Bunlara kâfiye demektense yarım kâfiye Assonnance demek daha doğrudur.

Rûha marîz olan bu halk şâ'iri da'imâ kendini dinleyenlerin seviyesini düşündüğü ve onların bed'î zevklerini tatmîne çalıştığı için çok ciddi ve çok hoppa yazılar yazmamış olduğundan eserlerinde şûh ve kıvraklık nâmına bir şey görülmez.

Sümmânî fitraten çok hassâs ve bedbîn bir şahsiyet idi. Bunun için da'imâ tâli'sizliğinden şikâyet etmiş, zevkten elem, hicrândan gam duymuştur:

Ervâh-ı ezelden levh-i kalemden

Bu benim bahtımı kara yazdılar

***

Gönül perişândır devr-i 'âlemde

Bir günümü yüz bin zâra yazdılar

Daha sonra bedbaht olarak yaratıldığını izâh için

Derdim taksimdâra kıldım arz-ı hâl

Dedi ezel bahtın kara yazdılar

diyor.

Baharın vürûdiyla karların eriyeceğini çok câzib bir sûretde anlatıyor:

Ezel bahâr kadem bassa bahâne

Âheste âheste karı incidir

Fazla gurûr ve tekbirin insânlara fenâ te'sirler yapacağından emindir:

Çok da çok aldanma nefsin fendine

Gâlip gelir bir gün 'ârî incidir

Nâmık Kemâl Bey'in (Katranı kaynat olur mu şeker) mısra'yla başlayan beytini daha basit ve daha açık bir lisânla ifade ediyor:

Yoksulluk dediğin ömürler söker

Katrandan kaynatsan şeb olmaz şeker

Cinsi bozuk adam cinsine çeker

Aslı karademir güher-dâr olmaz

Fakat biraz daha aşağıda bununla tam tezâd teşkil edecek bir şey söylüyor:

Asl-zâde deyip kendini kurma

Mezâr taşı ile iftihâr olmaz

İhtiyârladığı zamân sevgilisinin artık kendisini sevmeyeceğinden korkuyor:

Sümmânî'yim kendi kendinim üfledim

Sürûr taksiminde yattım yokladım

Yârin fikir defterini yokladım

Yazmış bundan sonra ihtiyar biri daha sonra:

Gönül gülistânında hâr oldu deyu

Hasretlik cismimde var oldu deyu

Sevdiğin sevdiğin pîr oldu deyu

Erbâb-ı gazezler yâre yazdılar

diyor:

Dünyâda görmedim bir şâdlık demi

Bahr-ı Ceyhûn olmuş dü çeşmim nemi

beytiyle de hiç durmadan ağladığını izâh ediyor. Yalnız edebiyât çerçevesinde kalmak

istemeyen Sümmanî iktisâdiyyâtın ince
destûrlarına temâs ediyor:

Âhır harâbdır harâm-zâdenin
Çalıp çırpma ile kesb-i kâr olmaz

diyor:

Her hayırsız tahârete bend olma
Zarar gelir bir gün kârı incitir

diyor:

Kâmili olmaz mı her bir gedânın
Lezzeti olmaz mı şîrîn sadânın

beytiyle güzelin ‘âşıkı olduğunu anlatan
Sümmanî’nin

Her dosta yetişmez mahbûb-ı cemâllik
Cemâllığa lâyük olan kemâllik

beyti mutasavvıfatın her cemîlin cemâlinde
rû’yet-i didâr Hak ve Hüsn-i mutlak, kemâl-i
mutlak nokta-i nazarına tamamıyla tevâfuk
eden bir hüsn-i ta’lîldir.

Türk Çocuğu

‘İlm ve edebiyâtdan bâhis on beş günlük mevkûte

Numara: 2

23-Nisan 926

Sene: 1

İdârehâne (Erzurûm Muallimler Birliğinde Da’ire-i Mahsûsa)	Nüshası 5 kuruşdan	Abone Şerâiti: (Seneliği 120 kuruştur. Altı aylığı yoktur.)
--	--------------------	--

‘ARZ-I TEBRİK

***

23 – Nisan- 926

Her Türk’ün kalbinde unutulmaz tatlı hatıralarıyla yaşayan millî bayrâmımızla bütün Türk
vatandaşları ve kâri’lerimizi kutlarız

ÇOCUKLARA NASİHAT

**

Evlâd!

İyilikler için mücâdele edecek kuvvetli bir kalp
taşı! Çünkü mukaddes bir şeydir...

İksir-i hayâtta muzdarip olursan tâli’ne ba’zen
te’essüf et!.. Nevmîd olma! Ye’s da’imâ
mahrûmiyyet tevîd eder. Zaten hayât bir
mücâdeledir o, mücâdelede vesâ’it gâlibiyeti
ihzâr etmek muvaffakiyyetin başlangıcıdır.
Mümkünün vücûd bulacağına imân et! Metîn
bir imân ile yürü! Fakat adımlarını intizâm ile

at!.. Müşkûlâta tesâdüf edersen; şikâyet etme.
Büyük kâ’nâtda yanlış muhâkemeye, ba’zen
hatâyâ düşmene az bir şey kalır.

Hatânı bilirsen, kat’iyen yalanı irtikâp etme!
Yalan bir nakisedir ki! Da’imâ insânlık şerefi
leke-dâr eder. Sana hayâtta fenâlık edenlere
karşı rûhun acı bir şeyle sızlasa bile ba’zen
onlara sînende hakâret besle!. Gözlerinde bu
hissini göster, fakat asıl kin bağlama!..

A.S

CUMHÛRİYET PERİSİNE

*

Ey şanlı çocuk!... Üç seneden beri 'âşıkların arasında, şereflerle yaşayan nâzenin bir kızsın!..... Seni, ben tâ çocukluğumda; hayâlimin yaşlı tellerinde öten bir kuş olarak gördüm.

Seni; tutup sevmek istediğim zamân bana demiştin ki: Esîr bir kuşcağızım; kafesim, dünyânın en metîn demirlerinden yapılmış, etrâfım zâlim bencillerle kuşatılmış, zindânımın anahtarı sultân dediğiniz hırçınların elindedir.

Senelerden beri. Kafesimin demirlerini kıracak bir kimse beklemekle vakit geçiriyordum. Mes'ûd dakikalarım ise her gün yeni bir gencin kalbinde yıkılmaz bir yuva kurduğum anlardır. "Ah! Bilsen bu sözlerini her gün yeni bir enînimle besteledim. Çocukluğumun tatlı günlerinde bile, rûhum senin esâret mâteminle yaşıyordu; vatanımın güzel bayırlarında ormanlarında dolaşırken gözlerim seni arıyor." Rûhum "o kuş nasıl oluyor da buralarda gezmiyor; nasıl oluyor da bu ormanlar, bu dağlar onun sesinin 'akislerini dinlemiyor?"

İstifhâmâtının nakarâtını tekrar ediyordu. Günler, aylar, seneler geçti, sen yine görüşmü (s.5)yordun. Yalnız seni, ba'zen mâtemli ufukların kanlı âğûşun akşam güneşiyle berâber görüyor. Şafakla çıkarsın diye sabâhı bekliyordum. Sen yine yoktun?...

Rüyâmın bütün çağlayanları bana güzel kuşumun, selâmından, teselliler getiriyordu. İşte tam beş yıl oldu, birdenbire: Gökler gürlendi, şimşekler çaktı ufuklar şu'lelerle, donandı, periler kanat vurdu, kuzular meledi. Arslanlar böğürdü dağlar indifâ etti... Deryâlar coştı... Kafes ki arıtmak için kandan eczâ'lar... Bekçiler yine kahretmek için harita, hakikat âteşinden kılıçlar hazırlandı. Güneşler... Aylar... Yıldızlar... El ele vererek güzel perilerin şu'lelerinin ziyâsı altında karanlık yolları aşarak sesini kurtarmana gelmişlerdi... Küçük ayaklarımla o mu'azzam zafer âlâyına iştirâk edemediğinden yalnız, kalbimle du'alarımı göndermiştim. Senin halâs gününü bana; bütün dünyâyı titreten bir telgraf ile muzaffer toplarının 'akislerinden yükselen şanlı topraklar haber vermişti; :
Ey şanlı günlerin güneşi!...

Kalplerde kurduğun taht ebediyen yıkılmayacaktır. Semâmızı, sevgili yurdumuzu aydınlatacak bir güneşsin hâllin kadar, istikbâlin de parlaktır. Seni yaşatmak için. Demirden kolları çelikten kalpler hazırlanıyor. Yurdumun güzel perisi yıllarca yaşa ve yaşat!.

Kazâz Bâkioğlu

'Alî Ferîd

**

BAYRÂĞA

Seni gözler uzaktan	&	Kara giymiş bir vatan?
Şimdi imdât istiyor	&	Şu siyâh bulutlardan..
Hakkı yok mu mevsilin	&	Mâtem tutsun bu neden?
Al bayrâğım sen getir	&	Bana selâm fırattan.
Ey yıldızlı bayrâğım	&	Durma bu uzak yolda!
Bak ikiye bölünmüş	&	Hilâlinde bir kulda

Beş köşeli yıldızın	&	Biri kalmış mevsilde,
Ben bunu haber aldım	&	Sessiz akan murattan..
Bana rüzgâr söyledi	&	Geçtim mevsil ağlarken,
Başı dizinde Dicle	&	İncileri çağlarken,
Altı asır mevsili	&	Kucağında saklarken:
Şimdi bir hayâl olmuş	&	Sanki bakar mîr atdan.

Ş. S

Türk Çocuğu Mecmû'ası

5

MÜSTAKBEL ANNELERE

***

Ey büyük ve necip neslin asıl kızları!
Sizin hakkınızda düşüncelerimi – Târihe altın
kalemle geçen ve şân şerefle yazılı olan yüce
yurt gençlerinin tâciz fikirlerinin neşrine
hâdim olmak üzere leh'elhamd neşr olunan
Türk Çocuğu'nun açık ve samimi sayfalarında
– ifşâ etmek istiyordum.

Ey istikbâlin nezîh anneleri aziz
kardeşler!.. Her şeyden evvel ufak bir temelle
cevvâl ve nûrânî gözlerinizi mâzideki
annelerimin üzerine celp etmek istiyorum.
Onlar nasıl yaşamış ve nasıl – yetiştirmişler,
noksanları ne imiş ve neden mahrûm imişler?..

Şurası kâbil-i inkâr değildir ki,
ekseriyet azamesi nûr-ı ma'ârifin bir
katresinden bile mahrûm imişler, hakikat sırrı
onlarca karanlık imiş. Evâmir-i dine iktisâsı
onlara ancak birkaç namâz sûrelerini ağızdan
ezberlemele iktifâ olunurmuş. Merhûm
ecdâdının rûhuna Kur'ân azimü'l-şânı tilâvet
edecek hanımlarımız endermiş. Hele ayrı
düştüğü oğlandan, kocasından kalan
mektûpları okuyan hiç yokmuş desem câ'izdir.
İşte böyle mensî ve metrûk kaldıkları hâlde
fitrî ve irsî kabiliyetleri sayesinde bir ev hanımı
olarak yaşamış ve yetiştirmişlerdir. Türk
askerini vatan-perver, cesur, cengâver, şerefli
bir arslan olarak yetiştiren o anneler değil
midir? Bugünkü inkılâbı yapan nesil işte
onların evlâdıdır.

Onlar isti'âdları nisbetinde neşv-i
nümâ bulamamışlar zîrâ kavâ kâbiliyetleri
işletilmemiş ve işletilmek istenilmemiş bunun
için onlar ma'zûrdurlar fakat sizler
mes'ûlsünüz çünkü: Genç ve fa'âl
Cumhuriyetimiz vatanın herhangi köşesinde
sizin için müesseseler açmıştır. Mes'ûliyetten
kurtarmak için bu yolların har ve müşfik
sînesine atılmalı ve burada kadına 'â'id
bil'umûm kavânini çabuk öğrenmelisiniz. Siz;
bu varlık içinde olduğunuz yalakâlık
içerisinde Hudâ'ya nâbit olarak yetişen
annelerimize nüfûk etmezseniz bu kadar
emekler esirgenmeyen himmetler hebâ
olunmaz mı?..

Sizler pek büyük şâyân-ı hürmetsiniz.
Hükemâdan birisinin dediği gibi "Başını
sallayan el dünyâya hâkim eder." Bu ne kadar
doğru bir sözdür!.. Bir çocuğun ilk terbiye
aldığı yer ana kucağı olduğu için fenn-i
terbiyede pek büyük bir hakka sahipsizsiniz. (s.6)
Nesl-i âtîyi âbâd veyahut berbâd edecek
sizlersiniz. Çocuklara din ve fen hüsnî millet
davasını sizler aşılacaksınız ve çocuklarınızı
tam adam olarak yetiştiren siz olacağınız için
terbiye-i etfâle, kızcağzın evini, - giysisini
idâre edeceğiniz için iktisâd ve idâre-i
beytiyeye, "sâlim dimağ sağlam vücûtta
bulunur" destûr-ı hakîkisine göre ailenizin
metîn nâturasını te'sîrât-ı hâriciyeden masûn
bulundurmak usûllerini öğrenmek için hafıza
nusahâya çocuklarınızın rûhî gıdâsını te'mîn
ve dinî müşküllerini hall için mûsikî ve dinî

ma'lûmata vukûfunuz zarûrîdir. Bunların hepsi şu kelime ile halâs ediyorum: Ev kadını olmak...

Şurasını peşinen söyleyeyim ki: Cem'iyet sizi irfâdîni olarak görmek istiyor.

Mu'allim Mektebi Son Sınıfında
Hâcî 'Ömerlerden
İhsân Yerkök

Türk Çocuğu Mecmû'ası

6

ÇORUH NEHRİ'NDEN İSTİFÂDEMİZ

**

Şarkî Anadolu'nun Kop dağlarından doğan Çoruh Nehri Bayburt'un önünden geçerken Bayburt'da mühim fâ'ideler te'mîn eder. Ancak Çoruh Nehri sayesinde ki: Bugün Bayburt da birkaç fabrika açılabilmiştir.

Bu nehir; Bayburt cihetlerinde ufak bir sudan 'ibâret olup buradan i'tibaren şimâle teveccüh ettikten sonra; müte'addid ayak sesleri karışmasıyla birdenbire yükselir. Yûsufeli kazâsı önlerinde buna iki büyük ayak daha karışır. Bunların ikisi şimâl dağlarının Yûsufeli'ne müteveccih olan satıh mâ'illerinden (bu dağlara Yûsufeli taraflarında "Altıparmak Dağları" derler) ...? ederek Çoruh'la birleşen "Barhal Çayı" diğeri ise Oltu cihetlerinden çıkarken nefis Oltu'dan geçen "Oltu Çayı" dır.

İşte; bu mühim ayaklar vâsıtasıyla mecrâsında kesb-i irtifâ' eden nehir; asıl "Çoruh" ismini burada alır. "Barhal" ve Oltu suları Çoruh'a Yûsufeli'nin Erkinis nâhiyesi yakınlarında birleşiyorlar. .

Nehir, bu ayaklarla beslendikten sonra, ba'zen coşkun ve köpüklü, ba'zen de durağan ve mûnis bir reftârla akar...

Mecrâ-yı süfelâs her türlü meyve ağaçlarına, bağ ve bağçelere bir saha-i gülistân bahş etmiştir. Çoruh mecrâsının tarafında

kasaba ve köyler sıralanmıştır. Bu nehir; sıralanan köylere fâ'deli bir hazînedir. Mecrâsının düz ve geniş olduğu mahallelerde kanallar açılarak pirinç tarlaları ve bağçeler sulanır. Daha şimâle gidildikçe Çoruh'un ortalarında kayıkların yüzdüğü görülür. Kayıklar "Artvin" vilâyetinden Erkinis önüne çıkarak nâhiyeden zeytin mübâyâ'a ederler...

Erkinis; Çoruh kenârında bir iskele gibidir. Etrâf köylerden gelen zeytin orada toplanır. Kayıklar zeytin dolduktan sonra "Artvin" e hareket ederler. Artvin vilâyetine toplanan zeytin yine kayıklar vasıtasıyla Batum'a sevk olunur...

Erkinis ile civâr köye bu yüzden iktisâd sahasında oldukça mühim bir rol oynarlar. Bu iktisâdî te'mîn eden Çoruh Nehri'nin istikbâlde de daha büyük fâ'ideler temin edeceği kaviyyen mâmûldür..

Çünkü: "Artvin" den "Bayburt" a kadar mecrâ boyunca bir şimendifer hattının inşâsı imkân dâhilindedir.

Kürekle işleyen kayıklar birine motorlu kayıklar işleyecek olursa iktisâdî varlığın kat kat yükseleceğine eminim..

Erkek Mu'allim Mektebinde
'A. 'Azmi

Türk Çocuğu Mecmû'ası

7

MA'ÂRİF VE MEKTEPLERİMİZ:

*****

Hükümet-i cumhûriyetin feyyâz nûrundan istifâde edecek müesseselerden en

birincisi ma'ârifdir. Ma'ârifin insânlara bahş ettiği münâfıgın ta'addadı gayr-ı kâbil olduğunu herkes idrâk eder. Bugün ki Avrupa medeniyetinin gözleri kamaştırıcı bir sür'atle ilerlemesi o medeniyeti meydâna getiren ellerin ma'âriفة istinâd etmeleri sayesinde. İnsânları birbirine tanıtın 'ilim ve fendir. Halbûki bu iki cevher ma'ârifin kuvvetinde saklıdır kâinatın ikinci bir güneşi de ma'ârifdir. Onun nûrundan istifâde etmek için "mektep" denilen kâşâne-i 'irfâne gitmek lâzımdır. Çünkü: O güneşin şu'leleri mektebin kapısından intişâr eder.

Ma'ârifsiz bir millet bir sürü hayvana benzer. Nasıl bir çoban bir sürüyü istediği gibi idâre ederse 'ilim ve fen yollarında geri kalan milletler de er geç medenî milletlerin esâreti altına girer.

Şimdiye kadar ma'âriفة karşı gösterilen ihmâlkârâne hareketler dolayısıyla bugünkü hâle geldik. Fakat genç cumûuriyetimizin ma'ârifde de yeni ve 'asrî bir çığır açacak, her şeyde olduğu gibi zavallı milletimizi cehâlet kâbûsunun pençelerinden kurtaracak 'ilim ve 'irfân yollarına sevk edecektir.

Avrupa'da okuyup yazmak bilmeyenlere nâdiren tesâdüf olunur. Bir Avrupa 'amelesi işini bitirdikten sonra boş zamânlarında eline gazetesini alarak okur. Dünyâ hdiselerinden haberdâr olur. Bizde ma'alesef okur, yazar yüzde yirmiyi geçmediği gibi bu da ancak zengin ailelere münhasır kalmıştır. Zavallı köylümüz bir istid'âsını veya mektûbunu yazdırmak için ne kadar müşkülâta ma'rûz kalır. Bunun sebebi ise mektep ve mu'allim yoksuzluğudur.

Eskiden memleketimizde ma'ârif İstanbul muhitinden hârice çıkmamış ve Erzurûm gibi Anadolu'nun unutulmuş bir köşesinde zavallı halk 'ilim ve 'irfândan, daha doğrusu dünyâdan bi-haber, câhil olarak kalmıştır. Mu'allimlik gibi bir meslek da'imâ ihmâl edilmiş; mekteplere lâıyk ve cehle ehemmiyet vermeyecek son zamânlara kadar

ma'ârif hayâtınız sönük bir sûrette devâm etmiştir.

Bugün köylerimizden sarf-ı nazar kazâ ve vilâyetlerimizde 'asrî ilk mekteplere mâlik değiliz. Bütün Avrupa mekteplerinde tatbîk edilen 'amelî tadrîsât henüz bizim mekteplerimize girmediğinden bütün dersler nazar-ı mahtta kalarak 'ameliyât sahnesine çıkmamıştır.

Hele köylerimiz cidden acınacak bir vaz'iyettedir. Bazı yerlerde on, bazı yerlerde elli köye bir mektep isâbet etmez. Köylerdeki mektep binâları ise basık çatılı, karanlık, izbe köy odalarıdır. Mükemmel bir binâyâ, âlât-ı tedrisiyye ve genç mu'allimlere mâlik hiçbir köy mektebimiz yoktur. Ma'ârifin hayât veren şu'lelerinden köylerimiz istifâde edemiyor. 'İlim ve fen noksanları yüzünden sıhhî, ahlâkî, ictimâ'î birçok tekâmülât 'asriyeden mahrûmuz. Asıl noksanlar bünye-i ictimâ'iyemizde te'esirlerini göstermektedir. Bunları telâfi için mekteplere, 'ilim ve fene karşı a'zamî bir şevk ve tehâlluk izhâr etmek; milleti 'ümrân ve refâh yollarına sevk edecek millî, ictimâ'î mü'esseseler açmak ve herkesi 'irfân güneşiyle tenvîr etmek bizim için son derece lâzım

Türk Çocuğu Mecnû'ası 8

olan bir şeydir. Memleketimiz zirâ'at memleketidir ma'alesef Avrupa'da ve dünyânın bütün zirâ'at memleketlerinde harıl harıl işleyen makinelerine biz de zirâ'at 'ameliyâtı karasapanlarla ibtidâ'î bir şekilde yapılmaktadır. Bunun sebebine 'ilm ü fenden mahrûm yaşamamızdır. Bundan dolayıdır ki: Avrupa ile temâs edemiyor. Ve bu makinalardan istifâde edemiyoruz. Çünkü: Fennî bir zirâ'at yapmak, için asgarî tâlî tahsiline ihtiyâç vardır. Halbûki: Bir de tâlî

tahsilini ikmâl etmiş kaç Türk genci göstere bilirsiniz?

Memleketimizde alan Amerikan evini sarf edilmektedir. İstihsâl ettiğimiz mevâdı hârice sevk edecek hiçbir vesâite mâlik değiliz. Amerikalılar makinalar sayesinde bütün ‘ameliyât zirâ‘iyyelerini vaktinde yaparak vapurlar, şimendiferlerle mahsûlâtı her tarafa nakl ediyor. Ve dünyâ piyâsasına rekâbet edecek derecede ucuz satıyorlar. Zavallı köylümüzün gece, gündüz çalışarak zahmet ve meşakkatle meydâna getirdiği buğdayı, arpayı âlet-i nakliyenin yokluğu yüzünden anbarlarda çürüyor.

Görüyoruz ki: ‘ilm ü ‘irfân noksanlığı memleketi iktisâden de tedennîye doğru götürmektedir.

İktisâtda, ‘ilm ve fende Avrupa milletlerinden çok gerideyiz eğer ma‘ârife ehemmiyet vermez ve el birliğiyle çalışarak milletimizi bu girdâb-ı cehânetden kurtaramazsak sevgili Anadolu‘muzda refâh ve sa‘âdetle yaşamak bizim için muhâldir.

Dilâver Dehrî

**

Bahâr

Yeşil saçlı güzel bahâr!
Jâlelerin çiğdemlerin,
Hele güzel şen demler,
Özliyorum, gözüm arar.
Gözüm arar gönlüm seni;

Türk Çocuğu Mecmû‘ası

9

Âğaç Husûsuyla Meyve Âğacı Yetiştirmenin Ehemmiyeti

.....***.....

Âğaç yetiştirmek: İktisâd-ı zirâ‘î ve sıhhat-ı ‘umûmiyye nokta-i nazarından zirâ‘atın en mühim bir şuş‘esidir.

Çok arzular yeşil bahâr
Üzme kuzum sen de beni:
Döndürmüşken rûhumu kar
Çabuk gel de beni kurtar!
Bahâr bahâr güzel bahâr..

İlk Kız Mektebi Beşinci Sınıfta
Dürnev Mustafa

Günün Sözlere:

.....

İki arabacı arasında!

Yâhu siz müşterilerinize sâ‘ati hesâp ile mi yoksa yol hesâbıyla mı para alıyorsunuz..

Hayır hiç biriyle değil kılık, kıyâfet hesâbıyla...

.....

- İki ahbâb arasında
- Aman ‘azîzim! Bu saç sakal ne, ayda bir mi tıraş oluyorsunuz?
- Bi‘l‘akis her gün her sâ‘at
- Aaa...Nasıl olur. Hangi berber tıraş ediyor?
- Ahbâblar.

.....

İki mektepli arasında:

- Gazeteler yazıyor ki: İstanbul‘da öğle yemeği yiyemeyen fakir talebeye haftada iki gün poğaçâ veriyorlar.
- Biz on iki ay akşam yemeği yediğimiz için istifâde edemeyiz.

(1)İktisâd-ı zirâ‘î nokta-i nazarından: Her hangi bir mahsûlât-ı zirâ‘iyye ile toprağın en derin tabakalarından istifâde edilemeyip mu‘attıl kalır halbûki. âğaç yetiştirmekle bu kısımdan da istifâde edilmiş olur.

(2)Yetiştirilen âğaçlar mobilya, ebniye ve âlât-i edevâta lüzûm olan keresteyi, bunlardan sarf-ı nazar bu gün Erzurûm‘da yoksuzluğu son derece hissedilen ve dokuz vilâyetde dahu günden güne pahalılaştan yakacak odununu te‘mîn eder.

(3)Taşlı, çakıllı veyahut fazla kumlu hiçbir sûretle kâbil-i istifâde olmayan ârâzide münâsip cins ağaçlar dikilmekle o mahal kâbil-i istifâde bir hâle konur.

Sihhat-ı ‘umûmiyye nokta-i nazarından: Herkesce ma‘lûm olduğu üzere ağaçlar yaprakları vâsıtasıyla havanın hâmus karbonunu ziyâ i‘ânesiyle tahlîl ve karbonu vücûdlarına sarf ve bize lüzûmu olan teneffüsümüze hizmet eden oksijeni i‘âde ederler. Binâen‘aleyh ikâmet eylediğimiz mahallerin civârı ne kadar fazla ağaçlık ise o kadar fazla temiz hava teneffüs ederiz. Bi‘lhassa rutûbetli ve bataklık mahalların havasının temizlenmesinde ve ârâzinin kurummasında ağaçlar büyük bir rol ifâ ederler. Ağaç yetiştirmekle o mahallin şerâit-i iklimiyyesinde tahvîl eder. Sıcak yaz günlerinde ağaçlık olan mahallerde sıcak geç başlar. Kuraklık zamânlarında ağaçlı ve orman bulunan mahallerden daha fazla tahammül ve daha az zayi‘ât verirler.

Yol, sokak ve meydânlarımızın ağaçla dolu bulunması o muhît ve o mahalle güzel rûh açıcı bir manzara ve letâfet verir.

Yazın güneşin en harâretli zamânında iş güc peşinde koşmak ne kadar ıztırâplı ise ağaçların gölgeleri altına gitmek ve gezinmek de o kadar latîfdir.

Yukarıda saydığım münâfi‘ zan ederim ki: ağaç yetiştirmenin ehemmiyeti hakkında iyi bir fikr-i kanâ‘at verecek mahiyetde olduğundan daha ziyâde tafsilât vermeğe hâcet görmüyorum.

‘Umûmiyetle ağaç yetiştirmenin ehemmiyeti hakkında bir fikir edindikten sonra bi‘lhassa meyve ağacı yetiştirmenin ehemmiyet ve fâidesi gayet âşikâr görülür. Zirâ meyve ağaçlarının yukarıda saydığımız

fevâidinden başka meyvelerinden gerek yaş olarak ve gerekse kuru olarak ve gerekse işlenip satılarak müstahsiline epey bir servet te‘mîn eder. Evlerin ufak bağçelerinde meyve ağacı dikmek mühimdir. Çünkü: meyve; sihhî, kan temizleyici bir gıdadır.

Köylerde, kasabalarda meyve ağaçlarından alınacak hâsılat o mahalın ihtiyâcından fazla ise yakın şehirlere ve piyâsalara gönderilerek epey bir kâr da te‘mîn edebilir.

Fransa’nın küçük bir şehri olan [Bolbun] Boulbun 7500 [Bencor] Bennccourt bin nüfûslu nâhiye..., 10 liralık şeftâli ihrâcâtı yapmaktadır. Almanya’da [Mühelhavsên] Mühelhausen ..., 10 liralık kiraz [Masun] Macoun 150 bin liralık ceviz ihrâcâtı yapmaktadır. Amerika’da şeftâli ihrâcâtı 15 milyon Türk lirası kıymetindedir. Tirol’de [Bozen] Bozen tarafından 25 bin liralık [Kalvil, Edvil Roter, Maring Alması] Kahil rozmaring, edelrother memalik-i ecnebiyyeye ihrâç edilmiştir. Sırbistan bir milyon liralık, Bosna yarım milyon liralık kurutulmuş erik dünyânın her tarafına göndermektedir.

Macaristan’da [Keçke met nac kuruş]-Kueske met nagy körös senvi 50 bin liralık şeftâli ihrâcâtı yapmaktadır.

Yukarıdaki rakamlardan anlaşılacağı üzere meyve ağacı yetiştirmenin iktisâdiyat nokta-i nazarından ve bi‘lhassa soğuk yalnız hayvan yetiştirilen ve mahdûd-ı nebâtât-ı zer‘ edilen mahallerde pek büyük ehemmiyeti hâ‘izdir.

Yalnız meyve ağacı yetiştirmek için ilk evvel o muhîtin iklim ü vazî‘yyet-i coğrafya ve toprağına muvâfık cins ve nev‘ide genç fidânlara ihtiyâç vardır.

Dikilecek ağaçların kafî sûretde yetiştirilip büyütülmesi lâzımdır ki: Bu da fidânlıklarda icrâ edilmektedir. Nasıl fenâ terbiye gören bir

çocukdan vatana nâfi‘ bir insân yetişmeyeceği gibi fenâ bakılmış bir ağaçdan da fazla bir şey beklenemez. Binâen‘aleyh mu‘allimlerimiz

terbiye ve millî hars uğrunda çalışdıkları kadar âğaç yetiştirmenin ta'mimi husûsunda da o derece çalışmalıldır.

Bu sûretle değil mektepde tedris ve terbiye ettiği talebe bunların ebeveyni de kazançlı bir menba'-ı ticâret müessesesi ve maddî refâhının müsebbibi sıfatıyla kendine karşı büyük bir hiss-i şükrânı besleyecekleri muhakkaktır. Bi'lhasa köy mu'allimleri buldukları köylerde birer fidânlık te'sisi ile bu şu'be-i zirâ'atı fennî bir sûretde ta'mîme çalışmaları vatanî bir vazifeleridir.

Zirâ nokta-i nazarıma göre memleketimiz toprağının birçok servet getirici âğaçlarla tezyîni kuru sözden daha fâ'ideli vatanî bir işidir.

Binâen'aleyh biz bu sûtûnlarda vesa'imizin kifâyet ettiği kadar iklime muvâfık âğaçların yetiştirilip büyütülmesinden birçok nazariyatdan ictinâbla mümkün olduğu kadar tecrübelerimize istinâden 'ameli bir sûretde bahs edeceğiz:

Ümid ederim ki: Genç hayâta atılmış mu'allim ve mu'allim nâmzedelerimiz yazılarını dikkatle ta'kib bu husûsda kendilerine tertib eden vazifeyi îfâ ederek vatanın iktisâden yükselmesini te'mine çalışacaklardır.S.

--- Anketimiz ---

Hayâtın bir mücâdele ve mübârezededen 'ibâret olduğunu bilirsiniz.

Siz hayatta birçok mevânî' ve müşkilât karşısında bulundunuz. Bulunuyor veya bulunacaksınız hangi kuvvetlerle bu mevânî'î kırdınız veya kıracaksınız. Ve hangi silâhlarla kırmak bıkmak istiyorsunuz. Yaşamak, muvaffak olmak lâzım 'azminizle mi? Size 'azminizi bahş edecek nedir?

[Anketimize gelen cevâpları mecmû'amızda neşr ederek oldukça 'umûmî bir fikr bulmak istiyoruz...]

* *

Bir zavallının defterinden:

Vefâsız!

Günler, haftalar, aylar hatta seneler geçti. Elemlî, 'azâplı, meşakkatli günler.... Gün geçtikçe füsûnkâr gözlerinizin İlâhî câzibesini altında yaralanan, ezilen ve ölen kalbimin gayr-ı fâ'il tedâvi yaraları iyi olur; bahârın ilk rüzgârlarıyla titreyen ve sallanan sarı saçlarınızın nazarlarımda eksik bulunduğu zamânlar mevcûdiyetine acı acı hissettiğim rûhumun cevfi melâli dolar ve sizi belki de unutturum diye düşünürdüm. Fakat heyhât... Gün geçtikçe, bundan ta iki sene evvel ilk lavını fırlatan volkan, kalbimdeki 'aşk volkanı bütün kuvvetiyle beni sarsdı, sarsıyor ve sarsacak....Kadınların âh.... Bi'lhasa güzel kadınların biraz fazla mağrûr olduğunu işitmişdim. Fakat ne kadar mağrûr olsalar fitratlarında meknûz merhamet ve lütûfkârlık hislerinin 'azûrlarına gâib geleceğinden emindim....

Lakin bilerseniz bu zan ve bu tahmînimde ne kadar, aldanmışım. Size 'asrın Neronu, Kloptra'sı diyeceğim geliyor. Galiba yine aldanıyorum....

Keşke siz bir Kloptra olsaydınız da bir gecelik visâlinize nâ'il olduktan sonra beni, kalbimi, 'aşkıma toprakların soğuk ve karanlık âğûşuna gömerek "zavallı 'âşık!" diyeydiniz... Keşke size açıktan açığa 'aşkı i'tirâf edip de ufak pek ufak - belki de küçük ve tatlı bir tebessümünüzden 'ibâret - bir iltifâtınıza nâ'il olsaydım da.. Karanlık ve kimsesiz odamda hayâlinizle baş başa kaldığım uykusuz gecelerden ve ağlamaktan kızarmış, solgun gözlerim, gözlerinize, âh... O 'aşkın nezîh ve rengîn ufkuna benzeyen mavi gözlerinize mülâkî olduğu zamânlar lisân-ı hall ile size 'aşkıma i'tirâf eden zavallı ve ürkek gözlerime öyle sert ve müstehzi bakmamış olsaydınız...

Lisân kadar ‘uzvî bir vâsıta-i tefhim ile anlatmak mümkün değil...

S. R

‘Aşkımı saklayan kalbimi; ‘aşkıma; nermîn kulaklarınıza fısıldamak için gönderilirim bahtiyârım...

Türk Çocuğu Mecmû’ası

11

Hesâpda Mes’ele Halli

1- Hesâp mes’elelerini nasıl halletmeli ?

Bu pek kolay. Ben kendi talebelik tecrübelerime istinâden size ufak bir kağıda söyleyeyim.

Herhangi bir mes’eleli hall etmeği mi istiyorsunuz?

Evvelâ mes’eleli, tahlîl ediniz, tedkîk ediniz onu anlamaya çalışınız. Sakın epeyce anlamadan bir mes’eleli halletmeye başlamayınız.

Eğer mes’eleli kavrayamıyorsanız! O mes’eleli benzer diğeri bir mes’ele tertîp ediniz. Onda gördüğünüz husûsları diğeri halledeceğinizi mes’eleli tatbik ediniz mes’eleli hallinde neticeyi sabûrâne bekleyiniz.

‘Acecelikten sakınınız. Size ufak bir mes’eleli hallediyorum.

Mes’ele: Bir telgraf direğinin 1/3i toprakda 2/3i de toprakdan yukarı kısmındadır.

Toprakdan yukarı kısmı ölçtüğ 12 metre geldi. ‘Acabâ mezkûr telgraf direği kaç metredir, bu mes’eleli düşünelim! Mademki $2/3=12$ dir.

O halde: $2/3=12$ olursa

$1/3=12/2$ X olur

$3/3=12/2$ 3 olur.

$12/2 \times 3=36/2=18$ dir.

Cevap mezkûr telgraf direği 18 metredir.

$18 \times 1/3=$ $18/3=$ 6 metre toprakda kalan kısım

$18 \times 2/3=$ $36/3=$ 12 toprakdan yukarı kısım

Bu mes’elede görüyoruz ki usûl-ı hall gâyet basittir fakat bundan sonraki yazılarımda daha güç mes’eleli hallederek yukarıdaki kağıda tamâmen tavzîh edeceğim.

‘Âkif Günây

:Gözyaşı:

Âh bir katre gözyaşı ba‘zan ahvâl-i kalbiyeye ne güzel tercümân olur. Hasta çocuğunu âgûş-ı merhametine almış olan bir vâlidenin çocuğun soluk çehresine bakdıkça gözlerinden dökülen harâretli yaşlar ne kadar hazîn, ne kadar dil-sûz ma‘nâlara delâlet eder.

Lakin ma‘nâları anlamak için mutlakâ vâlîde olmak icâp eder. Çünkü: çocuk vâlidenin rûhu, sıhhati, dünyâsı demektir.

Celb-i merhâmet husûsunda gözyaşı lisâna tevaffuk eder. Çünkü: gözyaşı bir zâlimin ateş-i hiddetini söndürebilir. Ba‘zan olur ki gözyaşı teşekkür makamına kâ‘im olur.

Fevkâla‘de bir lutfâ karşı insân teşekkürden ‘âciz kalır da iki damla gözyaşı o, vazifeyi îfâ eder imtihan esnasında iltifâtlara müstagrak olan bir talebenin gözlerinde parlayan iki katre yaş, şiddet-i sürûrdan kalbinde hâsıl olmuş da o, mini, mini semâya su‘ûd etmiş bahhâr, yahud bahhâr şeklinde meserret değil midir?

Gözyaşı ba‘zan insânı pek elîm, pek hazîn mutâla‘alara sevk eder. Meselâ: babasıyla ele ele çarşıya giden bir çocuğu mahzûnâne temâşâ eden bir yetimin gözlerinde görünen iki damla yaş: ne için benim pederim yok ne için saçlarım okşanmıyor. Şu çocuğa kim bilir babası neler alacak, onu memnûn etmek için bir iki neler

düşünecek? Yuvasına gelmekte olan şu kuşçağzı yavrusuna kim bilir neler getiriyor.

Ben şimdi bir kuşçağzı kadar da mes'ûd değilim hâlim bu.. İstikbâlim ne olacak, kim beni okutacak? Gibi ma'nâlara ne güzel delâlet eder.

İnsân sevdiğiyle mülâkât arzusunda yanar yakılır da hengâm-ı vuslatda heyecânından, hicâbundan bir söz söylemeğe müftedir olamaz işte o zamân iki katre gözyaşı seni seviyorum gönlümde senden başka birisi cevân etmiyor. Ma'nâsını ifhâma ne güzel vasıta olur.

Gözyaşı ba'zan nedâmete delâlet eder. Bir mücrimin iki gözünden çıkıp da biri

yapdıklarına diğeri yapamadıklarına nedâmeti muhtevî olan iki katre yaş: Ey hâkim ben bir günâhkârım beni 'afv buyursan da ta'zîp etsen de kimse sana mâni' olamaz hakkımda 'adâletine delil merhametine lâyıık olanı yap son nedâmetime şu gözyaşlarım şâhid olsun diyene münâcât-ı kalbiyede bulunduğu zamân hâline ne belîğ bir tercümân olur. Âh. Gözler, gözyaşları insâna ne büyük emel-pirâ ma'nâlar anlatır fakat bu ma'nâları anlamak için göz ister.

Fârûk Akdoğan

Türk Çocuğu Mecmû'ası

12

Bahârın Eşine

*****

Soğuk ve soluk ziyâmla; yanık kalbimin ilk selâmlarını, hâr ve titrek dudaklarımın ilk bûsesini çiçekleriniz üzerinde titreşen jâlelerinize gönderirken; rûhumda 'urusundan 'ârî bir his bahtiyâri, kırmızı çehremde her dürlü ce'aliyetden âzâde bir eser sevinç duyuyorum.

Hafif ve ölgün şu'â'amlâ her sabâh ve akşâm yıkadığım yeşil sarışın saçlarınızın güzel kokularına ne kadar mütehasırım bilsen!

Geceleri çekildiğim ârâmgâh ıztrâbımda ne kadar hınçkırıyor, ne kadar inliyor ne kadar gözyaşı döküyorum bilsen! Döküğüm yaşlar yanan kalbimin ateşini itfâye kâfi gelmiyor. Sizin gözyaşlarınızın hayır tebessümlerinizin ma'âventine ihtiyâcım var...

Bir damla. Seven benim için bir damla gözyaşı yahut ufak bir tebessüm. Sönük, renksiz çehremden ufkunun âlâmiyye-i tüllerine bak neler bıraktım renkler! Mor, dudaklarımdan, penbe, ciğerimden kırmızı

kalbimden 'aks etdi. Güllerinize selâmlarımı, papağanlarınıza hürmetlerimi bildirin?

Sadbergin gözlerinden öperim papatyanın sarı saçlarından, çiğdemin beyâz alından öper kasımpatının kırmızı lâlenin ellerini sıkırım, çimenlerinize, çağlayanlarınıza 'arz-ı mevdet ederim.

Siz çiçeksiniz, ben çiçeklerinizin meftûnuyum.

Ne kadar temennî ederdim ki: sevdiğim kadar sevilip, okşadığım kadar okşanılayım. Ve yine ne kadar arzû ederdim ki; döküğüm acı ve kanlı gözyaşlarına bir damla ile mukâbele göreyim.

İşte her gün olduğu gibi; bugün yine sizden ayrılıyor, yine sizi zulmetlere hayır-kamere, kamerin loş ziyâlarına emânet ederek ayrılıyorum.

Beni yine özlersiniz güzel sevdiğim.

Akşâm Güneşi

Kitâbım

Benim güzel kitabım
Hayâtımdır o benim
Ondan doğar 'irfânım

Bütün zihni işlerim.

*

Her gün bana bir yeni;
‘İlm, san‘at öğretir;
Genç rûhların sevdiği;
Güzelliği belletir.

*

Tenvîr eder insânı
Hem sevimli kitâbı.
“İnsânlığa hitâbı”

Onun budur; ihsânı..

*

Ayrılırsam ben ondan
Bilse ki: Mahzûb harâbım,
En ‘azîz sevdiğimden
Mukaddesdir kitâbım

İlk Kız Mektebi Beşinci Sınıftan
Sa‘âdet Fâris

Türk Çocuğu Mecmû‘ası

13

İyon Nazariyesi

Kimyâda pek mühim olan iyon nazariyesi tazyîk-i hulûlî ve kriyoskopi denilen [usûl-i ..(?)..]nin elektroliyet [mahlûlat-ı mâ‘iyyelerinde enfûsâh eden] ecsâmın kâ‘ide-i ‘umûmiyeye teb‘iyyet etmemesi sayesinde keşf edilmiştir.

Nîm kâbil nüfûz bir gışâ yahûd parşümen kâğıdı ile alet-i etrâfı sedd edilmiş bir boru içerisindeki şeker mahlûlî su ile dolu diğer bir kaba daldırılrsa [parşümen kâğıdından su geçdiği halde şeker zerrâtı nüfûz edemez.] Şeker mahlûlîni hulvî olan borudaki maye‘in irtifâ‘ı yükseldiği görülür. Bu keyfiyet şeker zerrâtının daha büyük bir sahada ya‘ni daha çok suda inhilâl etmek istemesinden dolayı geniş kaptaki suyu kendi bölündüğü boruya celp ederek bulunduğu maye‘i çoğaltmakla burdaki mahlûl seviyesini yükseltir.

Şeker mahlûlunun tazyik-i nesîmiye rağmen bulunduğu suyun seviyesini yükseltmesini bi‘t-tabî‘ bir tazyîkdir. Ve bu tazyîke “tazyîk-i hulûlî” denir litresinde bir zerre gram ya‘ni (342) gram madde-i münhaliyyeyi hâvî bir şeker mahlûlünün tazyîk-i hulûlîsi (22,34) hevâ-yı nesîmi tazyîkine müsâvîdir şu halde bir şeker mahlûlînin tazyîk-i hulûlînin tazyîk-i hulûlîsi (22,34) hevâ-yı nesîmi tazyîkine müsâvî olsa o şeker mahlûlînin litresinde bir zerre gram

ya‘ni (342) gram şeker olacağı bedîhîdir bu sorunla tazyîk-i hulûlî vasıtasıyla vezn-i zerrevî ta‘yîn edildiği gibi madde-i münhaleyi meselâ: (342) gram sâkkârozu hâvî olan şeker mahlûlünün nokta-i tasallubunun derece-i nüzuli [- 185] ise o mahlûlün tasallubunun derece-i nüzuli [- 185] ise o mahlûlün litresinde bir zerre gram madde-i münhaleyi hâvî olduğu [- 185 ×2] ise litresinde iki zerre gram madde-i münhaleyi hâvî olduğu anlaşılır bu sûretle mahlûlün nokta-i tasallubunun derece-i nüzulünü ta‘yîn idip o mahlûldeki madde-i münhalenin vezn-i zerrevîsini bulmak usulüne de [kriyoskopi] veyahut [usûl-i ..(?)..] denir.

Kimyâger: İbrâhîm Kadrî
-Sonu var-

**

Bulunmuş Elmâs

İki Harîs

‘Ali ile Kadrî; şarkî Anadolu‘nun güzel bir kasabasında; on seneden beri avcılık ediyorlardı. Kazada hiç kimse bunların avcılıktaki mahâretinden hayret ve takdirle bahs etmekden kendini alamazdı. İki de tabî‘aten son derece harîs olmakla berâber yekdiğerini çok seviyorlardı. Mayısın parlak bir gününde mu‘tâd üzerine ava çıkmışlardı. Hava berrâk her taraf yeşillik idi. Etrâfı seyrederek kırlarda yürümekte devâm ediyorlardı ba‘zan önlerinde: çalılıarın içinden bir serçe yavrusu fırlıyor, korkak ve vahşi

cıvıltılarla gözden gâib oluyordu. Tabî'atın bu güzellikleri karşısında kendilerinden geçmiş mütemâdiyen ilerliyorlardı. Öğleye kadar beyhûde dolaşdılar. Çünkü hiçbir şey vurmamışlardı. Her zamân öğle yemeğini yedikleri büyük nehrin kıyısındaki uçurumun ağzında bulunan yüksek taşın üzerine oturdular bir taraftan ekmeklerini yiyor; diğer taraftan da nehrin dar geçidinden etrafına köpükler saçarak ilerleyişini seyr ediyorlardı yarım sâ'at sonra yemeklerini bitirmiş taştan inmışlerdi bu esnâda 'Ali birden bire durdu. Tam önünde bir mermer taşın kenarında parlak bir şeyin ufak bir kısmı görünüyordu. Derhal eline aldı her ikisi de dikkatle bakıyorlardı bunun pek kıymetli bir elmâs olduğu anlaşılıyordu derhâl evvelki yerlerine avdet ederek mermeri büyük bir sür'atle parçaladılar beş dakika sonra elmâs parçası 'Ali'nin elinde idi.. ..

Kadrî harîs gözleriyle elmâsa bakarken Artık zengin olduk değil mi 'Ali? diyordu Kadrî henüz sözünü bitirmemişti ki 'Ali anî bir

hareketle sıçrayarak hançerini çekmişti 'Ali'nin maksadını evvelce (s.14) keşfetmiş olmalı ki Kadrî de bıçağını hazırlamıştı aynı saniyede hançerlerini yek diğerine saplamışlardı ikisi de kanlar içinde yerlere yuvarlanmış fakat mücâdeleden vazgeçmemişlerdi son kuvvetlerini sarf ederek biri diğerini daha evvel öldürmek elmâsa sahip olmak istiyordu bu sûretle farkında olmayarak birbirleriyle uğraşa uğraşa tam taşın ucuna gelmişlerdi son bir çarpınca üzerine müthiş bir sür'atle sukûta başladılar...

İki dakika sonra uçurumun keskin kayalarına çarparak parçalanan vücûdlarının birkaç cüzi nehrin coşkun sularına ulaşmışdı..

Güneş parlak şu'â'alarını iki harîsin son kanlı izlerine saçarken, donuk 'aksler yapıyor; vahşî, bir manzara hâsıl ediyordu...

Mu'allim Mektebinde

-Fejâd Tuğrul -

Bilmece Kuponu

Kupon Numarası

1

Sayı Numarası

2

Türk Çocuğu Mecmû'ası

14

Muharriri: - San'at – Ahmed Cevâd

Sarf-ı görgüye merbût-ı sanâyi'-i ibtidâ'iyeye, fenn-i makine ve kimyâ-yı sanâ'î üzerine müesses-i sanâyi'-i 'âliyye

Her 'ilm; tatbîkât sahasında san'at şeklinde tezâhür eder. Her san'at, bir 'ilmin, bir nazariyenin tatbîkâtı, 'ameliyâtıdır, i'tirâf edilmek lâzım gelirse sanâyi' miz pek ibtidâî ve görgüye mütevakıf bir şekilde kalmıştır.

İşte biz de, 'ilm, makine ve kimyâ sanâ'î muhitinden uzakta yaşayan iki mühim: (san'at-ı debbâğcılık, sabunculuk)

Bizde pek acınacak bir halde filan bu mühim sanâyi' hakkında makalelerimde fırsat düşdükçe bahs edecek ve fennî (teknik) usûlleri hakkında izâhât vereceğim: -

Gelecek nüshamızda ibtidâ'î ve fennî debbâğlık hakkındaki yazımız intişâr edecektir.)

Mûsikî

Mûsikî insânları halîm ve merhametli yapan yarım bir inzibâtdır .

-Luter-

Muhterem okuyucular sizinle biraz musâhebe edelim.

Hayâтта, hayâtı te'mîn vâsıtalar nedir. Bunu az çok hepimiz idrâk ederiz zannındayım.

Hayât ne demektir? Yaşamak tabî'atin gün demleriyle çarpışmak ister istemez yüklenilen ağır ve üzücü yükün altında ezilmek bu sayede bizi müte'essîr eden esbâba 'aksü'l-'ameller yapmak sûretiyle te'mîn-i muvaffakiyyet değil midir?

Evet hayâtı te'mîn etmek üzre çarptığı yalnız maddî değil, biraz belki mukâbil olarak maddî ve ma'nevîdir.

Madden yaşamak tagaddî ve tahaffuz sayesinde mümkün değil midir? İnkâr edilebilir mi?

Fakat insânlık için yalnız maddî yaşayış kâfi değildir biraz da rûhen yaşamağı, hayâlle hisle beslenmek, vakit geçirmek ister.

Bu da muvaffakiyyet şerâitinden birisidir.

İnsân beden ve rûhdan müteşekkil bir mahlûktur. Yalnız 'uzvî tekâmülle beşer insân olamaz onun için: fikren hissen, ruhen tekâmül etmemiz de

Türk Çocuğu Mecmû'ası

15

lâzımdır. Rûhen bu tekâmül başlıca 'âmillerinden biri de mûsikîdir. " Mûsikî rûhun gıdasıdır" ma'alesef memleketimiz husûsiyle Erzurûmumuz bu rûhî gıdadan tamamıyla mahrumdur. 'Asırlardan beri yüce yurdumuz, bu mahrûmiyetlere katlanmış; bir takım efkâr-ı bâtilanın çenberi altında ezilmiş, yorulmuş, bunalmış bu hâl; temdîn ve terakki için bir nakısdır zan etmeyiniz ki vatanımızda mûsikîye müsta'îd gençler yoktur. Öyle inkişâfa müsta'îd zekâlarımız vardır ki tekмили Avrupa'yı gölgede bırakır fakat... Heyhât ki şimdiye kadar sönmüş, işlenmemiş ve metrûk bir halde kalmıştır.

Cumhuriyetimizin feyyâz nurları; bu ihtiyâcımızı da tazmine kâfidir. Eskiden Erzurûm'da kaç gencin mûsikîye âşinâ olduğunu gösterebiliriz? Heman hiç yok. Halbûki bugün ve bundan sonra artık memleketimizde de mûsikîye karşı bir heves uyanmıştır. Zâten gençliğin en ziyâde 'arz-ı iftikâr ettiği mûsikînin tezâhürü elbette bizler için en ziyâde lâzımdır.

Ey genç kardeşler! Çalışalım mûsikînin ehemmiyetini, kıymetini takdîr edelim ve yükselmesine 'azm edelim ve yürüyelim.

Nûreddin Sinâ

- Üzüme -

Gölgeli gözlerin karanlıklaştı
Sevdiğim bir gece hüznü var sende.
Gâ'ib ettim yolumu bu gece ben de;
Benden de hayâlin uzaklaştı.
Kızaran rûhunun rengi 'aks etmiş;
Döndürmüş şafakı, bir kızıl kana
Sevdiğim, sevginle ettik divâne
Sevdâ-zede gönlüm sana ne etmiş?
Büzülmüş dudağın, küsdüm nebâti;
İncinir ve küser bir baksam eğer
Hele bakışların hepsine değer:
Üzüme sevdiğim ben küsdüm zâti [1]
(A. H.)

[1] Zâti; Zâten makamında kullanılmıştır.

Bilmece

-1 -

"Manzûm"

Sabâhları, uyku kokar
Tabi'atdan, bu kokuyu:
Öğle vakti güneş yakar
Gündüzlerde bu korkuyu

* *
*
Almamak için, görmemek için
Gündüz gezmem: yokdur işi,
Hep ağlarım için için
Bu günlümün gece kuşu
* *
*
Diye güzel bir adı var!
Eşsiz, güzel bir kimseyim,

Bir kuş değil, kanadı var:
Adım nedir; kendim neyim?:

Hal edenlerden birinci, ikinci, üçüncü için
edebî birer kitap üçüncüden beşinciye kadar
mecnû‘amızın bu nüshâsından ikişer tane
verilecektir cevâplar Erzurûm: [Mu‘allimler
Birliğinde Türk Çocuğu Hey‘et-i İdâresi
nâmına gönderilmelidir.]

‘Arz-ı İ‘tizâr

Bayrâm münâsebetiyle mecnû‘amız birkaç gün te‘hir etmiştir. İ‘tizâr ederiz.

Her türlü levâzamât-ı mûsikîye

****

‘Ud, kemân, mandolin, gitar

Ve teferrü‘âtı

Ehven fi‘atla

Belde-i mağazalarında Ahışalı-zâde Hayre‘d-din Beg tahârethânesi

Çifte Minâreler Sokağında

Şark Fotoğrafhânesi

***

(Sıdkı Safâ)

Türk Ocağı a‘zâlarına çekilecek bi‘l-‘umûm resimlerde yüzde yirmi tenzîlât ve yine ocaklı
arkadaşlarım için vesîka resimlerinin ellişer kuruşa yapılmakta olduğu i‘lân olunur.

- Gelecek nüshamızdan i‘tibâren çiftçiler ve san‘atkârlar sütûnu açılacağından her san‘atkâr
ve çiftçinin mürâca‘atları kabul olunur.

Gölbaşında Demiryollar (Matba‘a)sı

Müdür-i Mes‘ûl: Ahmed Sâmi

TÜRK ÇOCUĞU

(On beş günde bir çıkar 'İlm ve edebiyât mecmû'ası)

Mündericât

Dibâgat.....	Ahmed Cevâd
Erzurûm'da Futbol.....	
Tayyâreler.....	Hâtif
'Asrî Kız.....	Dürnev Mustafa
Eşsiz.....	Bahârın Eşi
Maniler.....	
İyon Nazariyesi	İbrâhim Kadrî
Felsefe ve İnsân.....	Süreyyâ Râ'if
Bahâr Geceleri.....	S. Hikmet
Fidânlıklar.....	S. A.
Memleketimizde Nüfûs Mes'elesi.....	Servet Seyfî
'Azîz Anadolu.....	Sâlih Zekî
Kemândan İlham.....	Enîs Turgûd
Şi'irler, Bilmeceler.....	'Arz-ı Teşekkür

*****

Türk Çocuğu Mecmû'ası

-Dibâgat-

Tânin; dibâgatda pek mühim bir rol ifâ eder. Glikozid sınıfına mensûp bir mürekkep-i 'uzvîdir. (1) Bu cism-i mâzû meşe kabuklarının "Kelibe – CYNIPS – " nâm haşerinin sokmasından mütevellid fareciklerden tamâmıyla müteşekkil olarak bulunur. 'Umûmiyetle tânin mâzû NOIXDEGALLE'den istihrac edilir. Açık sarı renkli olan bu cism-i 'uzvî, fabz ve muhallil hâsâsından dibâgatte pek çok isti'mâl edilir.

Derilerin kısm-ı a'zâmı jelâtinden 'ibârettir. [Jelâtin soğuk suda yumuşar 100 derecelik kaynar suda ihlâl ederse de mahlûlün neberdiyle - GÉLÉ – hâlinde tersîp eder. Tânin ve kü'ül – ALCOOL – kezâ jelâtini tersîp ederler.] Tânin: Cild-i hayvânî ile imtizâc ederek suda gayr-ı müfsil, gayr-ı kâbil-

i hulûl, [cild-i medbû' CUIR] denilen bir terkîb husûla getirir. Derileri yumuşak bir hâle kor. Derilerin tâninle olan bu imtizâcına "san'at-ı debâgat" veya "TANNAGE" nâmı verilir.

Tâninle imtizâc etmiş yani "TANNE" edilmiş deriler sahtiyân, meşîn gâv-sâle, gûderi nâmını alırlar. Derileri tâninle imtizâc ettirmeden evvel, derileri temizlemek lâzımdır. Derilerin kıl ve fazla etlerini izâle için deriler suda yıkanarak kireç bulamacı ile dolu fuçlar derûnunda birkaç hafta terk edilir. Derilerin nescleri şişer ve yumuşar üzerlerindeki kıllar yuvarlak bıçaklarla kazılır ve temizlenir. İyice temizlenen derileri karanlık bir mahalde [2] kârgîr havuzlar derûnuna araları tânin tabakasını ihtivâ etmek üzere istif edilir. Ve tekmil kütleyle ıslatmak için havuz derûnuna su sevk olunur. Kütle üzerinden tazyik edilir.

Tam bir imtizâc vuku'a gelmek için havuzda tânin muvâcehesinde derilerin (6-7) ay terk edilmesi lâzımdır. Havuzlardan çıkan deriler kurutulup fırçalanır. Ve münâsib metâneta verilmek için husûsî aletlerle dökülür. Ticârete sevk olunur. Bizde ibtidâ'î 'ameliyâthânelerde bu usûl-i a'mâl daha müşkülse ve daha fenâ bir şekilde icrâ edilir. Sanâyi'-i ibtidâ'îyemizin tekâmülü fennî bir usûl ta'kip edişimize vâbestedir. Bunu vatanla alâkadâr her gencin nazar-ı dikkatine 'arz ediyor ve diyorum. Müte'affin bir hava altında, ibtidâ'î görgüye merbût sanâyi'miz genç zekâlara ve dinç kollara 'arz-ı ihtiyâc ediyor. Temennî ve inkişâf istiyor.

[1] [M:H.SCHIFF] e göre tânin bir glikozdan ziyâde senâ'î-i afs bir hâımızdır.

[2] Tânin mahlûli, ziyâ-yı şems müvâcehesinde hidrolize neticesi havanın müvellidülhumuzasıyla ittihâd ederek hâımız-ı afs ACIDEGALLIQUE denilen bir mürekkebe tahvîl eder. Hâımız-ı afsin teşkîli, nânenâj-ı 'ameliyesini tenkîs eder. Hâımız-ı afs cild-i hayvânî ile imtizâc edemez.

Ahmed Cevâd

Erzurûm'da Futbol

Bu hafta cum'asının letâfetinden bi'l-istifâde Kars kapısı muntıkasında Gümüşlü Künbed civârında zâbitân-ı lise ve mu'allim mektebi yetimleri hafta oyunlarına birinci, ikinci sınıf oyuncularıyla muhtelif bir şekilde devâm ediyorlardı.

Erzurûm'da;

Muhtelif ve müte'addid yetimler varsa da müteferrik ve gayr-i mütecânis bir şekildedir oyunun 'arzu derecesinde bir bir rağbet uyandırması ve gayr-ı mütecânis olması yüzünden seyircileri pek azdı.

Genç oyuncularımızın ekserîsi vazîfelerini pek güzel îfâ ediyorlar, pasları oldukça muntazam veriyorlardı içlerinden ba'zılarının çektikleri şutlar pek kuvvetliydi bu gençler, teşvîk ve tergîb görerek egzersizlerine devâm ederlerse pek mükemmel futbolist olacaklarına şüphe yoktur. Sporun inkişâfı için mutlakâ 'alâkadârlarının birleşmesi lâzımdır ma'lesef bu husûsta henüz diğerk birlikler gibi mücmel kalmıştır. Bu noksanlardan dolayı kabahat gençlerimizden ziyâde 'alâkadâr olması lâzım gelen mu'allim ve mürebbiyelerimizdedir: Gençler tergîb ve teşvîk ister. Erzurûm gençliği ulularının hiçbirisinden müzâheret ve mu'âvenet görmediği halde kendi kendilerine bu kadarlık olsun bir kudret ve mevcûdiyet göstermeleri şâyân-ı şükrândır:

Gençler! Çalışınız merâm ve idâre sahibi olunuz maddî ve ma'nevî kabiliyetlerinizi inkişâf ettiriniz. Mâzînin sizlere bırakmış olduğu baykuş yuvalarını i'mâr edecek sizlersiniz. Zinde ve mükemmel bir nesil terk etmek istiyorsanız, bedenî kabiliyetlerinizi tenmiye edecek olan spora ve spor teşkilâtına ehemmiyet veriniz çünkü istikbâl sizin, her şeref sizindir.

'Amcanız

Türk Çocuğu

'İlm ve edebiyâtdan bâhis on beş günlük mevkute

Numara: 3	*7 Mâyıs 926*	Sene: 1
İdârehâne (Erzurûm Muallimler Birliğinde Da'ire-i Mahsûsa)	Nüshası 5 kuruşdan	Abone Şerâiti: (Seneliği 120 kuruştur. Altı aylığı yoktur.

Tayyâreler

Türk Tayyâre Cem'iyetine Zahîr Olalım

Tayyâre fennin en yeni muvaffakiyeti ve yeni mu'cizesidir. Tayyârenin elyevm îfâ etmekte olduğu hıdmet ve hissiyât-ı 'umûmiyye üzerinde yaptığı te'sîr te'emmül edilirse bunun nasıl bir kuvvet olduğu kolay anlaşılıyor.

Biz burada tayyârelerin esbâb-ı hikemiyyesini anlatacak değiliz yalnız onun 'askerî ve ticârî sâhalarındaki rollerinden biraz bahsedeceğiz:

'Askerlikte şimdi vesâit-i selase denildiği zamân bunun biri bahrî, hava vesâitî olacağı tahmîn olunabilir.

İlk iki kuvvet kat'ıyyen kâbil-i ihmâl olmamakla beraber hava kuvvetleri diğer kuvvetlere hâkim olacak derecede terakkî ve inkişâf etmektedir.

Hâl-i sulhda hayırlı ve fâ'ideli olan bu kuvvet hâl-i harbde âsumanî bir bela, bir âfettir.

Elyevm askerlikte hava vâsıtaları balon ve tayyârelerdir. Balonlar sâbit ve kâbil-i

sevk olmak üzere iki kısımdır. Sâbit balonlar herhangi bir mahalden uçurulmak sûretiyle irtifâ' keşfinde isti'mâl edilmiştir. Fakat düşmâna hedef teşkîl etmesi ve uçurulması müşkilâtlı olması hasebiyle 'amelî bir vâsıta olamamıştır.

Kâbil-i sevk balonların icâdı eski olmakla beraber sevk ve idâresi oldukça emîn ve pilotun elindedir. Fakat yine tayyâre ve zeplin kadar şâyân-ı i'timâd değil aynı zamânda büyük bir hedef teşkîl eder.

Zeplin – Almanlar tarafından icâd edilmiş ma'denî bir balondur sevk ve idâre tayyâre derecesinde

Kıt'a

Fazîlet denilen o şâh-eseri
Baktım ki silmişler koca cihândan
Dillerde hep riyâ terâneleri
Bıktım kâ'inâttan bıktım bu cândan
926 Ben

Türk Çocuğu Mecmû'ası

4

emin ve pilotunun yed idâresindedir. Bu da hedef teşkîl etmektedir. Makâsıd-ı Harbiyede en ziyade tayyâreler şâyân-ı istifâdedir. Bizde tayyâreler ilk def'a Balkan Harbinde Rarne Kalesinin muhâbere ..(?)..istihdâm edilmiştir.

Harb-i Umumî tayyârelere bir faaliyet meydânı bırakmış istikbâlin en mühim ta'arruz aleti olmasını te'mîn etmiştir. Tayyâre – tayyâreler de tersad ve muhârebe tayyâreleri olmak üzere iki kısımdır.

Tersad tayyâreleri uzak, yakın keşiflerde yürüyüş hâlinde kıtaât-ı muâvenette, te'sîs-i irtibâta kullanılır. Muhârebe tayyâreleri de muhârebe filoları, bomba filoları avcı filoları nâmıyla üçe taksîm olunurlar. Bunların vezâif-i harpte ayrı ayrı ve

mühim olmakla beraber yekdiğerinin mütemmemidirler.

Muhârebe filoları; ta'arruz ve hücûmlarda pek hassâs ve mü'essirdirler bomba filoları hâmil oldukları büyük bombalarla düşman gerilerinde tahrîb ve hücûmda avcı filoları, hâkimiyet-i hevâiyeyi te'mîn maksadıyla kullanıyorlar. Ahâlî-yi ta'arruzdan ..(?)..etmekle beraber düşmana te'sîrden de hâlî kalmazlar.

Tayyâreler hakkında muhtasaran yazdığımız askerî mütâlâa ta'mîk edilir ve düşmanlarımızın ne derece bir kudretle bu mühim harb vâsıtasına mâlik olduğu düşünülürse tayyârelere vereceğimiz ehemmiyet tezâuf eder. Hulasaten diyebiliriz

ki: Bir milletin hürriyyet ve hâkimiyeti tayyâre kuvvetlerinin fâikiyyet ve ehemmiyeti ile kabul-i kıyâstır. Bu müteârifeyi idrâk eden milletler ise hem o kuvvete hem de hâkimiyetine mâlik olmuş demektir. Tayyârelerin ticarî ve medenî hidemâtı ise pek bârizdir. Posta ve eşyâ-yı tüccâriye, hatta yolcu nakliyâtında kullanılmakta olan tayyâreler istikbâlin en serî' en emîn belki daha ucuz vesâit nakliyesi miyânına dâhil olacaktır. Mevki' ve kâbiliyetimiz hasebiyle bu pek elzem vesaitten kendimizi müstagnî addederiz. Malen beden bu kuvvetin tezyîd ve takviyesine çalışmaya borçluyuz. Çünkü sâha-i medeniyetten başkaları tarafından uçurulmak istemiyorsak uçurmaya mecburuz.

Meçhûl menba'lara akan paralarımızı bu hâkimiyet-i medeniyet vâsitasına vereceğiz diyânet işleri faturaların tayyâre cem'iyetine verilmesinde cevâz-ı şer'î görüyor. Bu hayâtî ihtiyâcı idrâk ettikten sonra faturaları da, zekâtı da, kurbanı sadakayı da nezri de velhâsıl hayr ve ma'nevî mesûbat uğrunda her

câ'izât ve vâcibâtı tayyâre cem'iyetine verilmesinde 'aklî ve dinî mecbûriyet görüyorum.

Yaşamak isteyen milletler yaşatacak vesâiti te'mîn ve ihzârla mükellefdirler.

Hâtif

'Asrî Kız

Kardeşim Fâ'ize Râ'ife
Yüzüne pudra vurmuş, dudaklarında karmen
Çenesine yapışmış sun'î siyah iki ben
Mâ'î krep döşenden kostümünü yaptırmış
Bir elinde bastonu diğeri bir portmen

**

*

Altun gözlüklerinden yeşil gözleri parlar
Her dansığa giderken başka bir kuzeni var
..(?).. başlar hemen caz-band çalınca
Her rast gelen göz ona, diyor cicim bonsuvar

Dürnev Mustafa

Türk Çocuğu Mecmû'ası

5

Eşsiz

Ağlıyorsun değil mi? Nâfile inkâr etme. Hınçkırıklarını ta buradan ben işitiyorum. Gözyaşlarını benden niçin saklıyorsun beni hemdert görmek istemiyor musun?.. Ben sana ne yaptım. Benden niçin küsüyor da için için ağlıyorsun bu gözyaşlarının sâiki nedir?.. Benden gizlediğin bu hicrânının ilhâmını nerden alıyorsun?.. Ben de senin gibi hicrânzede, sevdâzede değil miyim?. Ben de senin gibi ağlamıyor muyum? Ben de (eşsiz) ... değil miyim?. Soluyorsun... Solma diyorum bak!. Ben açılıp gülerken, siz de gülüp açılıp hicrânlı bağrını tırnakladım

affet! Ben de, beni incitenlerden küstüm. Her şeyden, her yandan yüz çevirdim. Bak! E mi?.. Anlıyor musun zavallı eşsiz! Kalbine fütûr gönlüne elem dolmasın gözlerin dolup boşanmasın! Beni üzeceksen ağlayarak değil, gülerken üz! Sen yalnız gül! Ben hazin hazin üzüleyim...

Bir ressam olsaydım... Mahzûn, soluk sîmanızı iki renkle ifade eder – ak, sarı- cihan sergisinde teşhîr ederdim.. Elbette mükâfâtlanırdım.

Bir şair olsaydım sırf -hüzn- den ibaret iki heceli bir şi'ir yazar şöhret kazanırdım değil mi? Sevgili güneş, sevimli eşsiz

Güçendiler.. Hepsi... Papatyalar,
laleler, zanbaklar, hele sadaklar hepsi
güçendiler bir ben zavallı sîma bir ben
güçenmedim...

Ayrılışın âh! Âh ederek ayrılışın benim
şî'irim oldu. Ben iftirâkte zevk duydum.
Ayrılınız güçendirmemek, hayatımı
kendilerine medyun bulunduğum güllerimi
küstürmemek için benden ayrı yaşayınız!..

Çünkü beni seven yalnız siz değilsiniz
seven 'âşık rakîbiniz pek çoktur.

İ'tirâf etmek lazım gelirse.. Şey.. Ne
diyecektim.. Ben de... Of.. Ne idi
şey....Yarabbi evet söyleyeceğim.. Nasıl
söyleyim mi? Nasıl i'tirâf edeyim mi?. Ben de
sizi zavallı 'âşık... Ha.. Diyeceğim ağlayarak
diyeceğim. Gidiniz. Gâib olunuz.. Beni
görmeyiniz dağların arkasına.. Ufkun
derinliklerine gömülünüz ben de sizi evvelen

eşsiz – ben de eşsizim- Ben de sizi görmek
istemiyorum.

Baharın eşi

İştirâk

Bildiğiniz birine

Yine gözler dolmuş; çatılmış yine
Bir çift süngü gibi o semmûr kaşlar
Gözlerin o kumral kirpikler yine
Birer çidem gibi asılmış yaşlar

Söyle sevdiceğim söyle derdini
İnletme karşında derd-mendini
Doladın boynuma 'aşk kemendini
Sürükleme bari böyle engine
Erzurum Ben

Türk Çocuğu Mecmû'ası

6

Mânîler

Elimdeki kırık saz
Ağlar, yalvarır durmaz
Yârın gelirim dedin
Aldattın beni kurnaz
*

Suda oya yapar ay
Elimde bir kırık nây
Zâlim beni aldattın
Benimle ettin alay
*

Tenhâda görsem seni
Öpsem o siyâh [ben] i
Bekliyorum seni âh
Çabuk gel üzme beni
*

Mendilimde var oya
Ay doğdu sâkin kûya
Bir daha gelsen bana
Öperim doya doya

*

Saçı sünbülüm benim
Sararan gülün benim
Nağmenden feryâd aldım
Nazlı bülbülüm benim
*

Sevdim, sevginde boğdun
Geldim, kapından kovdun!
Gönlümün göklerinde,
Bir güneş gibi doğdun
*

Ağladım geldim yine
Sesim benzer 'enîne
Bu başıboş gönlü
Bend ettin "ben"ine
*

Suya çemene sordum
Beyhûde kendim yordum
'Aşkınla mihrâbında
Boynumu büktüm durdum
Venüs (Akşam Güneşi)

Bülbül

"Kardeşim F...t"

Ötme hazîn hazîn şen değil gönlüm;
Rûhum der ki "Yeter acı terennüm!.."
Niçin nağmen benzer garip bülbülüm
Firkat zamânının yangın diline?..

* * *

Ötmekse emelin, hoş-gûnsun neden?
Kalp olmuş figâna neş'eli sadân...

Ah bilsem bülbülüm nedir bu sevdân
Gözyaşım benziyor inci seline..

* * *

Evvelce öterken şirindin, hoştun,
Şimdi cânından ayrı mı düştün
Nereden uçtun hangi yoldan dolaştın?
Aks etti mi sesin cânân iline?..

- Yanık Ses -

Türk Çocuğu Mecmû'ası

7

İyon Nazariyesi

Geçen Nüşadan Mâbâ'd

Yukarıdaki tazyîk-i hulûlî kriyoskopiye 'âit aldığımız misâlde kullandığımız şeker mahlûli yerine meselâ klor sodyum veyahut kibrîtiyet-i potasyum mahlûllerinin tazyîk-i hulûlîsini ve nokta-yı incimâdlarının derece-yi tenzîlini ta'yin etsek litresinde bir zerre gram yani [5, 58] gram klor sodyum ve [135] gram kibrîtyet-i potasyumun tazyîk-i hulûlîleri [22, 34] hava-yı nesîminin iki misli ve nokta-yı tasallüblerinin derece-yi tenzilîde [185, -2] olduğunu buluruz.

Şu halde bu cisimlerin mahlûlleri şeker mahlûline nazaran litresinde iki zerre gram madde-yi münhaleyi hâvî etmiş gibi hareket etmektedir. İşte, kâ'ide-yi 'umûmiyeye tabi'yyet etmeyen ve litresini bir zerre gram madde-yi münhale mevcûd olduğu halde iki zerre gram madde-yi münhaleyi hâvî etmiş gibi hareket eden ecsâma [elektrolit ecsâm] denir. Bu cisimler mahlûlât-ı mâ'iyelerinde anyon ve katyon isimleriyle birisi menfî diğeri müsbet hamûle-i elektreyeye yani iyonlara ayrılmaktadır. İyon Yunanca yolcu demektir. Şu halde menfî hamûle-i elektreyeyi hâvî olan iyona yukarıya giden yolcu ma'nâsına olmak üzere [anyon] müsbet hamûle-i elektreyeyi hâvî olan iyona da aşağıya

Kimyâger İbrâhîm Kadri

giden yolcu ma'nâsına olmak üzere yine Yunanca katyon nâmı verilmiştir. Meselâ; klor sodyum cisminin sudaki mahlûli şu sûretle CLNA=CL+NA

Klor anyonuyla sodyum katyonuna infisâh eder anyonlar menfî hamûle-i elektreyeye işâret olmak üzere rumûzâtın üzerinde bir veya birkaç nâkıs katyonlar ise müsbet hamûle-i elektreyeyi ifâde ettiği için bir veya birkaç zâ'id işâretleriyle gösterilir, kezâ kibrityet-i potasyum mahlûlî de [ ] iki kıymet itihâdıyla olan ve iki menfî hamûle-i elektreyeyi hâvî olan kibrityet-i cezrî yani anyonu ile bir kıymet ittihâdıyla ve binâen'aleyh bir müsbet hanûle-i elektreyeyi hâvî olan iki cüz-i ferd potasyum katyonuna infisâh eder.

[Anyon nazariyesinde bir ma'den veya şeye ma'den veyahut ki cezrin kıymet-i ittihâdiyesi o cismin rumûzu üzerine vaz' edilen nâkıs ve zâ'id işâretlerinin 'adedi ile gösterilir.] Şebeh-i me'âdin ekseriyetle anyon yani menfî hamûle-i elektreyeyi hâ'iz, me'âdin ise hemen da'imâ katyon yani müsbet hamûle-i elektreyeyi hâ'iz olurlar. Elektrolit ecsâmın iyonlar ayrılması, infisâh etmiş daha doğrusu vâhid hacimde iyonlara mikdâr infisâhu iyonizasyon

derecesi her bir cisimde bir değildir. Emlâhın iyonizasyon dereceleri kendi hâmizâtına nazaran da'imâ fazladır. Elektrolit ecsâmın mahlûlleri nâkil elektrikiyedir böyle bir mahlûlden meselâ; klor sodyum mahlûlünden kuvvetli bir ceryân-ı elektrîkî geçirilse klor anyonu [elektrikin müşâbihini def' ma'âkısını cezbetmesi] hâssasından dolayı kutb-ı müsbete ve sodyum katyonu da kutb-ı menfiye gider. Halbûki şeker mahlûlünden ceryân-ı elektrîkî geçirildikte şeker zerreleri kâmilten bir kutupta toplanırlar. İyon nazariyesince hâmizât; müsbet hamûle-i elektrikiyyeyi hâvî müvellidü'l-mâları bulunan ecsâmdır. Vâhid hacimde çok müvellidü'l-mâ' katyonlarını i'tâ eden hâmizât kuvvetli hâmizât ve bilakis az müvellidü'l-mâ katyonları i'tâ eden hâmizât da zayıf hâmizâttir. Kuliyyât da oksitiril anyonu hâvî olan mürekkebâttir. Emlâh ise menfi hamûle-yi elektrikiyyeyi hâvî bir şebih-i ma'den yani anyon ile müsbet hamûle-yi

elektrikiyyeyi hâvî bir ma'den yani katyondan 'ibârettirler vâhid hacmi fazla oksidirl i'tâ eden kuliyyât kuvvetli

kuliyyât azaldığı gibi vâhid hacmi fazla anyon ve katyon i'tâ eden emlâhın da iyonizasyon derecesi fazladır iyon nazariyesine göre tahmîzî ve ircâ' hâdiseleri de müvellidü'l-mâ' veya müvellidü'l-hamûza almak gibi tarif edilmeyip müvellidü'l-mâ ve müvellidü'l-hamûzanın müsbet veya menfi hamûle-yi elektrikiyyeyi hâ'iz olmalarına nazaran tahmîz iyonlara müsbet bir hamûle-yi elektrikiyyeyinin ilavesi, ircâ' da iyonlardan menfi bir hamûle-yi elektrikiyyeyinin ta'dilidir diye ta'rif edilir.

Cüz-i ferd nazariyesinin îzâh edemediği pek çok hâdisât-ı kimyeviyyeyi iyon nazariyesinin îzâh edebilmesine rağmen mekteplerde kimyâ cüz-i ferd nazariyesi üzerine tadrîs edilmektedir.

Felsefe ve İnsân

'Arapların [ilm-i hikmet] nâmını verdikleri felsefe kelimesi aslen Yunancadır. Bu kelimenin Yunanca aslı olan [filosofya] yı 'Araplar kendi lisânlarının icâb ettirdiği şiveye uydurarak felsefe demişler ve bizde de o sûretle intikâl etmiştir.

Yunanlar bu 'ilme filisofyadan evvel *Sagesse* ve bununla mütevaggıl olanlara da *Sage* diyorlardı. Milattan 400 sene evvel Atina'da tevellüd edip bil'âhire felsefenin metin esâsîlerini kuran [Sokrat] *Sage* tâ'bîrinin bâlâ-pervâzâne olduğunu ileri sürerek (filosofos) ta'birini kabûl etti. Kadim Yunanların filosofya Fransızların *Sagesse* ve 'Arapların 'ilm-i hikmet nâmını verdikleri kelimelerin hepsi sebep ve 'illet ma'nâsında toplanır. Nitekim 'Arapların [*re's-ül hikmeti mehâfetullah*] cümlesine mukâbil Fransızların

Mehmet Turgûd Bey'e İthâf

La crainte be seigneur et les commencement de la sagesse!

Ve Yunanlıların da:

[*arhi sofyas fovos kiryos*] ta'bîri vardır.

Bu nokta-yı nazardan felsefe 'umûmî ma'nâsına göre; eşyâ ve hâdisâtın sebeplerini rûhî râbîta ve 'akidelerini mevzû ittihâ eden bir 'ilim; filosof da eşyâ ve hadisâtın hakâyıkını ve sebeplerini araştıran ve ma'lûmâtı idrâke çalışan mütefekkindir. Felsefe insânlarla birlikte doğmuş bugünkü beşeriyetin ilk cediti olan (Âdem)in de felsefe ile uğraşmış olduğunu kabûl edebiliriz.

Beşer kâ'inâta ilk gözünü açtığı zamân gördüğü büyüklüklere hayran kalmış ve kendisi de bunların sebep ve mâhiyetlerini taharrî merâkı uyanmıştır.

Muhteşem bir gurûb manzarası veya tüyler ürperten dehşetli bir yıldırım karşısında

vahşî ceddimizin fırlattığı bir sayha-yı hayret veya dehşetle ilk şiiri söylediği zamân felsefenin esâsını kurmuş oldu.

Beşer; hâdisâ-ı tabî'iyeyi ma'bûd olarak telakkî ettiği gün ilk felsefe kendiliğinden meydâna gelmiş oluyor.

Mevsimlerin, gece ile gündüzün pek bâriz bir intizâm dâ'iresinde ta'alluku fıtratında tecessüs sevk-i tabî'isi meknûz olan bu beşeri düşündürdü. Ve bu düşünce felsefe ve 'ilmi doğurdu.

[Şöpenhaur]: Beşerî vicdânın zuhûruyla ilk defa olarak tabi'atta hikmet fikri uyanıyor ve nazar-ı teemmüle ma'rûz bulunuyor, vicdân-ı beşer kendi âsârına kendi varlığına hayret ediyor. Ka'inâtın ve kendi mâhiyetinin nasıl birisi olduğunu kendi kendine soruyor.

[Eflâtun] Felsefe mevt ve hayret endişesinden tevellüd etmiştir.

Büyük filozof [Dekart] da insânlar bedenlerinden evvel rûhlarını anlamak ve bilmek istemişlerdir diyor.

İlk insân hâdisât-ı tabî'iyenin sebeplerini araştırmak için mütemâdiyen çalıştı. Bu faaliyetten ['ilm-i küllî] nâmı verilen felsefe ve 'ulûm-ı müsbete tevellüd etti. Fakat zamân geçtikçe 'ilm-i küllî beşerin rûhî ihityâçlarını tatmîne gayr-ı kâfi geldiğinden 'ulûm-ı müsbeteden sıra ile riyâziye, mekanik, fizyoloji... ('umûmî 'ilim) den ayrılarak müstakilen kendi mevzû'aları dâhilinde çalışmaya başladı.

'Ulûm-u müsbete hâdisenin mevcûdiyeti ve husûl buluş tarzını tetkik etmekle kâ'inât ve hâdisâtın sebep-i illetlerini taharrî edemiyordu ve edemezdi. 'İlim ne kadar yükselirse yükselsin neticede bi'z-zarûra sorulacak: Nereden geldik? Nereye gidiyoruz?

Ve ne olacağız? gibi su'allere cevap veremez. Bu su'allerin karşısında lâl ve ebkem kalan 'ulûm-u müsbeteye karşı felsefe sırf bu su'al ve mes'eleleri hâl için çalışmaya koyuldu.

Rûhu, bu su'allerin ağır yükü altında kıvranan beşerin bu ihtiyâcını tatmîne çalışan felsefe ve 'ilim yekdiğerinden isti'nâ ederek sebep ve illet mefhûmlarını tahlîle çalışıyor ve beşer de sabırsızlıkla neticeye intizâr ediyor.

[Amper] 'Ulûmu, 'ulûm-ı maddî ve ma'nevîye ve 'ulûm-ı ma'nevîyeyi de 'ulûm-ı felsefe ve ictimâ'iyeye nâmıyla iki kısma ayırıyor.

(s.9)'Ulûm-u felsefe hassâsiyet, irâde fikir ve rûh ile cisim arasındaki münâsebet ve hâdisât-ı şu'ûriyye ve gayr-ı şu'ûriyyeyi tetkikle uğraşan [rûhiyyât] hakîkati keşfedebilmek için bilinmesi lâzım gelen yollardan bahseden [mantık]; eşyânın rûhun Allah'ın mübâhiyetinden bahseden her şeyin sebep-i evvelini bulmaya çalışan ['ilm-i mâba'd'ül-tabî'iyeye]; insânın hayra doğru ilerlemesini te'mîn ederek husûl-i sa'âdetine bâis olan kavâ'idden bahseden [ahlâk] gibi dört büyük kısma ayrılır.

Rûhiyyât, mantık, mâba'd'ül-tabî'iyeye, ahlâk gibi dört büyük şu'beyi ihtivâ eden felsefe kendisinin doğurduğu 'ulûm-ı müsbetenin halletmekten 'âciz olduğu sebep-i evveli ve 'illeti öğrenmek ve bulmak ister.

Bu taksîmât ve bu tafsilâtın müstakil ve geniş bir mevzû olduğu anlaşılabilir felsefe insânsız bi'lmukâbele insân da felsefesiz olamaz.

Zâten hayât felsefe, 'ale'l-ıtlâk her insân da bir filozof değil mi?

Süreyyâ Râ'if

bir el yorgun tabî'atı gittikçe koyulaşan siyâh bir kefene sarıyor.

Artık her tarafta gölge var, bu gölge semânın mâ'iliğini, rûh-nevâz şeritlerle akan ırmağın ufak mevcellerle müzeyyen hâreli sathını tabî'atın bütün güzelliğini korkak beşeri nazarlarından gizliyor.

Akşâmın nakş ettiği bedî' levha-yı tabî'at üzerinden kanatlarında gurubların al renkleri tutuşan, seslerinde hazîn akşâmların tatlı bir melâlle müterennim rüzgârları ağlayan kuşlar geçiyor.

Şimdi her tarafta cân sıkın bir sükûnet var. Ne sakın havada beşerin ses dalgaları, ne âğaçlarda kuş cıvıltısı, ne yeşilliklerde böcek zemzemeleri... Her şey; bütün hayât meçhûl bir korku te'siriyle susmuş...

Şarkta gül rengi bir bulutun arkasından gümüş bir evrâk bu 'azâmetli manzarayı seyre çıkıyor.

Bu haşyetli sükûneti latîf şeritleriyle ihlâl eden dere; uzaktaki ufka kadar elmâs bir zincir parıltısıyla uzuyor...

Çiçeklerin 'anberîn kokularıyla meşbû' meltem; zamân zamân yükselen yanık bir ses uzaklara kadar naklediyor: Lâle devrinin, bu 'âlem-i zevk ü tarâbın şakrak sesli müterennimi Nedîm'in şen gazelleri yamaçlarda tannân 'akisleri bırakıyor.

Ey tıfl-ı nâz bir gece mihmânım ol benim
Gir câme-hâb sîneme gel cânım ol benim
Ey zülf-i ham-be-ham dökülüp sînem üstüne
Zencîr-i pâ-y-i ömr-i şitâbânım ol benim
Göstermiyor felek bize mihr-i nev-bahâr
Sen ey piyâle mihr-i dırahşânım ol benim

Bedâyi' tabî'atın ezelî 'âşığı olan bülbül; bu şiir-i latifeye nazîre yaratıyor...

Tekrâr o 'azâmetli sükûnet başlıyor. Derenin billûrin şırıltıları gamlı rûhlara ferahlık serpiyor semânın laciverdî derinliklerinde titreyen ayın za'îf şu'âları çam âğaçlarının mühtez dalları arasından süzülürken berrâk sulara yıkıyor.

Yine su nağmeleri, yine meltemin yeşil çimenleri okşamasından mütevellid hışırtılar...

Fidânlıkların ve'zâif ve taksîmi

*****

Fidânlıkların ve'zâifi: 'Umûmiyetle dikmek için lazım olan fidânların fenne muvâfık bir savtta yetiştirilmesinden 'ibarettir. Esasen ağaç, bilhassa meyve ağacı yetiştirmek ancak ucuz ve istediğimiz mikdârda fidânların mevcûdiyetiyle kâbil olup bunun da te'mîni için evvela mikdâr-ı kâfi fidânlıkları te'sîsi ve bunların fennî bir surette idâresine ihtiyâç vardır hârice bir göz gezdirelim. Bakalım ne suretle büyük mikyâsta meyve müstahsali göreceğiz. Şimâl-i Amerikada büyük çiftlik sahipleri kendi ağaç ihtiyâçları için büyük fidânlıklar te'sîs etmişlerdir. Daha birçok sermaye sahipleri ticarî fidânlıklar te'sîs etmişlerdir Fransa, Belçika büyük meyveliklerini ticarî fidânlıklardan aldığı

fidânlarla te'sîs etmiştir. İsviçre, ..(?).., Çehistan Tirol dahi köy ve kasaba fidânlıklarıyla memleketlerini meyve müstahsali şekline koydular. Fidânlıkların esbâb-ı keşifleri fidân yetiştirmek olduğu hâlde yine her biri ayrı ayrı maksatlara hizmet ederler.

Fidânlıklar; mektep, belediye, nâfia, orman, ticarî, köy fidânlıkları olmak üzere ayrılır Mektep fidânlıkları vezâ'ifi: - Meyve cinsler tedkîk ve tecrübesi ve muvâfık görülenlerin tekâmül ve hatta bir usûl idâre ta'kibi ile talebelerin bu husûsta ihtisâs peydâ etmeleridir.

Belediye fidânlıklarının vezâ'ifi: - Ufak muvâfık eşcar-ı müsmire ve gayri müsmire yetiştiren mahallî ihtiyâci te'mindir.

Nâfia fidânlıklarının vezâ'ifi: Memlekette yolları istasyon ve benci bağçeleri için eşcar-ı müsmire ve müsmirenin tekessürüdür. Orman fidânlıklarının vezâ'ifi: En ziyâde orman ve ağaç mahallere dikilmek münâsip fidânların tekessürü ile iştilal edip burada meyve ağacı ikinci kalıp en ziyâde eşcar-ı gayri müsmire fidânı yetiştirilir.

Köy fidânlıklarının vezâ'ifi: Köy ve kasaba arazisine münâsip cins eşcar-ı müsmire fidânı yetiştirmektir.

Ticarî fidânlıkların vezâ'ifi: Mümkün olduğu kadar çok ve mümtaz meyve ve süs fidânı yetiştirilir. Bunları epey bir fi'atla satmaktır bu muhtelif vezâ'if bizde anlaşıldığı üzere yine her birinin esbâb-ı teşkîli aynı gayeye ma'tûftur.

S.

Şimdi ishakların hüzn-engîz sadâları başlıyor... Vadiyi dolduran mahrûk nağmeler tevellî ve tekrar ediyor...

Bu 'azametli bahar gecesinin sükûnunda gizlenen zevkli ve latîf şî'ir, hassas ve ince ruhlardaki asîl 'aşk gibi şemâdî ediyor..

..... S. Hikmet

*****

HİCRÂN

Ziyâ'eddîn Fahri Beye

Sa'detim: Elem, cefâ, hınçkırık

Ayrılığın dil-sûz imiş üstâd, bak!

Gözüm yaşlı, hasta ruhum, kalp kırık

Devâsızmış âh bu dert iftirâk

Erzurum – 1926

Süreyyâ Râ'if

MEMLEKETİMİZDE NÜFÛS MES'ELESİ

*****

Coğrafya kitaplarının en cömert davrananlarını bile tetkik eder isek görürüz ki: Geniş ülkemizde yaşayan insanların mikdârı (12) milyondan fazla değildir. Bu mikdârı arazi genişliğine nispet edersek korkunç bir nüfûs hastalığına tutulduğumuz anlaşılır. Acaba bu hastalık neden tevellüd ediyor. Ve nasıl tedavi olunabilir.

Vatanımız tabi'at itibarıyla zenginliğine rağmen arz ettiği fakirâne manzara: Uzun 'asırlardan beri devam eden mütemâdî harplerin mahsûlüdür. Bu muhârebeler memleketin nüfûsunu günden güne erittiği gibi millî sermayeleri de isrâfa sebep olarak bugünkü düşkünlüğü tevellüd eylemiştir.

İktisâdiyyâtın iki kuvvetli unsurunu teşkil eden amele ve sermaye tamamen denecek derecede mahvolmuştur. Bunun da sebebi şimdiye kadar devlet işlerini ele alan

hükûmet adamlarının idâre usûlüne vâkıf olmamaları, devletçiliği kurûn-ı vustâ zihniyetiyle telâkki ve her şeyin muhârebecilik ve muhârebe ile yapılacağını zannederek, milleti harpten harbe, felaketten felakete sürüklemeleri olmuştur. Bu mütemâdî harpler dolayısıyla pek sefil kalan millet; cehâlete mümkün bir hâle gelmiş ve bu cehâlet içerisinde millî haklarını ictima'î duygularını idrâk edemeyerek kendi hayât ve istikbâline keyfinin istediği gibi hükmeden bu beceriksiz insan sürülerine hesap sormayı düşünmemiştir. Hâlbuki: Bugün milletimiz demokratibin idâre-i nokta-i nazarından hürriyetine sahiptir kendi menfa'atlerini muhâfaza ve müdâfa'a edecek kanunları tertip ve tanzîm etmek salâhiyyetine mâliktir. Binâen'aleyh memleket nüfûsunun tezâyüdü ve meşhud olan harâbenin ma'mûriyete inkılâbı için lazım gelen tedâbiri hiç şüphe yok

ki ittihâzda gecikmeyecektir. 'Acaba bu tedbîrler ne olabilir. Bu tedbîrlerden biz mu'allim nâm-zedlerinin hissesine neler düşer? Bu mes'ele hakkında az çok düşünmek her vatanperver için bir hak ve vazîfe teşkil eder. Nüfusun tezâyüdü memleket için mühim bir hayat mes'alesidir. Memleket تنها, ıssız kaldıkça hiçbir zaman ma'mûr ve âbâdân olamayacaktır çünkü: Bir kıt'anın tabîî serveti ne kadar çok olursa olsun bu servetler kendi kendine müfîd ve müsmir olamayacaklarından medfûn ve meçhûl hazineler hâlinde kalıp gidecektir. Bunların milletin menfa'atlerine hâdim bir hâle getirilmesi insan elinin müdâhalesine muhtaçtır. Binâen'aleyh ben de düşünemediklerimi mütereddid kalemle tespite çalışacağım. Çalışan kolların tezaidi başlıca iki tedbîrle mümkündür. Birisi tevellüdâtın tezaidi, diğeri doğan çocukların hüsn ve muhâfazasıdır. Bunlardan birincisi geçinmede bolluk diğeri vücûtta sağlamlık mes'alesini teşkil eder. Bolluğun te'mîni kazancın artmasıyla mümkündür. Bu imkânı hazırlayacak olanların başında mu'allimler vardır. Çünkü mu'allimler gerek mekteplerinde gerek muhitlerinde talebe vatandaşlarına daima yeni usûl alet ve edavâtın isti'mâlini öğretecek onların fa'ide ve

meziyetleri hakkında herkesi amelî misâllerle ..(?)..çalışacaktır.

Kezâ makinenin isti'mâlinin icâb ettirdiği derecede çocukların ve büyüklerin efkârını tenvire gayret edecektir. Kazanmak husûsunda eski ve az fa'ideli usûller kalkıp yerine yeni ve fa'ideli çok olan usûller kaim oldukça kazanç artacak, 'aileler çoğalacak ve şenlenecek, her yuvada beş on çocuğun civıltısı işitilecek, şetâretten tabîî harâb ve zavallı vatan da istifâde edecek her taraf medeniyet âsârıyla süslenecektir.

İkinci tedbîre gelince: Bu da hemen hemen mu'allimlere ait bir vazifedir. Mu'allimler buldukları muhitlerde gerek talebelerine ve gerek sâir vatandaşlarına hayatın kıymetini öğretecek, sıhhatin muhâfazası fa'idelerini telkîn edecek, çocuk bakmak usûllerini neşr ve tatbîke çalışacak ve sözlerinin kıymet ve ehemmiyetini göstermek için de herkesin gözü önünde nurlu dimağlı metîn ve dinç vücûtlarıyla bizzat numûne olarak bulunacaklardır.

Hulâsa: Vatan ma'mûriyeti, millet sa'âdetini en çok bizden bekliyor. Binâen'aleyh vazîfemizin 'azamet ve kudsiyyetini düşünelim ve ona göre çalışalım..

Servet Seyfî

Türk Çocuğu Mecmû'ası

12

'Azîz Anadolu:

Üzerinden 'asırlar âğûşundan nesiller geçdi. Tuhaf değil mi? Hiç işlenmemişsin. Çıplak ve soluk ölüler gibisin.

Boynun bükük, bağrın yanık, bedbaht 'aşıklar gibi neye mütahassirsin?

- ...

Niçin susuyorsun, kalbini kemiren kurd çok mu insâfsız?

- ...

Seni seven bir kalbim var. Dudaklarımı kimıldatan kuvvet de oradan

geliyor. Sözlerimde hakikat ara! Beni üzme bir cevâb ver!

- ...

Sen toprak değilsin! Ecdâdın kemikleri etlerisin ihtimâl ki rûhlarını da aldın. O hâlde su'allerime mukâbelen lâzım devâm etsene! Yoksa beni çıldırtmak mı istiyorsun?

- ...

Senden halk olan insânlarda şefkat, merhamet hissi görüyorum. O hâlde sende de olması lâzım. Bu nihâyetsiz sükût yoksa yalnız bana mı?

- ...

Dul analarla dolu “Anadolu!” anladım. Çok dalgınsın daha da devâm etsem yine işitemeyeceksin. Bâri haykırarak müjdem söyleyeyim.

“Artık istibdâd kalmamıştır. ‘Asrımızın gençliği o yollardan sapmıştır hâkimiyeti millete vermiş hak ve hakikati ‘ilân etmiştir. Pâdişâhların zînet ve sefâhat sarâylarını boşaltmış milletine hediye etmiştir. Bu sûretle seni nankör ve zâlim ellerden kurtarmış fa’âl vekillere ve gayur ellere vermiştir. Onlar seni i’âmâr ve tezyîn yolunda çalışıyorlar. Bir bir cesetsek, sen de rûhsun hayât için ikisinin birliği lâzım. Birinin yokluğu ölümdür. Bunun şâhidi son harb ve şânlı zaferdir. Tafsîlâtını târihe sor!

Şânlı ülke! Üzerinde öyle bir millet yaşadı (s.13) ve yaşıyor ki cihânın lâ-yezâl ve dâ’imâ pâyidâr büyük bir devlettir. Bir zamân o devlet ‘acz, istibdâd içinde inliyordu. Zavâllı milletin içinde dolaşan bu siyâh ve uğursuz istibdâd yılanı nihâyet gitdi Hakkın cehennemine girdi. Ondan sonra idâre birçok istihâleler geçirdi ve nihâyet cumhûriyet oldu. Bu kuvvet meş’alesini yakdı. Kâ’inâtı aydınlattı. Düşüncesiz seleflerin yolsuz kânûnunu bozdu memlekete medenî bir kânûn koydu. Tecdid aşıldı. Bu idârenin vekilleri diyâr diyâr dolaşıp vücûdlarda sıhhat, kalblerde şifâ arıyorlar. [Nasıl minnet etmeyelim?]

Sevgili yurdum, yaşlı günlerin geçdi. Artık yüzün gülecek. İşte tebessümün başladı. Hoş değil mi?

Senelerden beri üstünde gezen kağın arabaların yük olacak bîzâr olduğun seslerinden kurtulacaksın, yandıkça mumu damlayan kandiller yerine elektrik şelâleler göreceksin.

Tekyedeki riyâkâr hây huycuların seslerini işidemeyecek yerine semâda uçuşan tayyârelerle yerde yıldırımlar gibi koşan tren sesleri dinleyeceksin. Bir hulâsa yapayım:

Cennet olacaksın. “her gecenin gündüzü vardır” diyen ne demek istemiş sevgilim?

İşte senin de dünki elemli yaşlı günlerden kurtulup bugünü görmen bu kıymetli sözün bir misâli değil mi?...

Gençlik seni lâyıık olduğun derecelere çıkartacak pek de yükseltecektir.

O zamân bükük boynunu kaldırarak ağır bir kâbûsdan kurtulmuş gibi “oh işte hasretlim” diyecek ve yaşasın cumhûriyet feryâdıyla haykıracaksın bu hâl yakın bir ferdânın defnesidir. Hulûli hepimizi güldürecektir.

(s.14) Semâsı lekeli günler çokdan geçdi...

Âğûşunda sakladığın vatan-perver “ Nâmık’a” binlerce yüzbinlerce selâm, Fikret’e kezâ rûhları dinlesin!

[Millet yoludur Hak yoludur tuttuğumuz yol]

[Ey Hak yaşa, sevgili millet yaşa var ol]

Trabzon: Mu’allim Mektebi Üçüncü Sınıf Okuyucularından

299 Sâlih Zekî

Marş

***

[Gâzi Pâşaya]

Gâzi Pâşâ, marşımız
Sensin bizim sevgilimiz
Yüzbin hürmet Türk’den sana
Varlığınla müftehiriz
Türk ilinin yıldızısın
Târihlerin kahramânı
Dehânla yükseldin ‘arşa
Yaşa her ân Gâzi Paşâ
Nûrlar saçdın bu vatana
Ma’mûr ettin başdanbaşa
Türk ilinin yıldızısın
Târihlerin kahramânı

Trabzon
'Adnân Sabâ Sâbit

Türk Çocuğu Mecmû'ası

13

Bilmece Kuponu

Kupon Numrosu

Sayı Numrosu

2

3

Kemândan İlhâm

*****

'Azîz Kardeşim Dervîş Fâ'ik'a

Bülbül feryâdı mı; kemân sesi mi?..
Billûrî bir sadâ ihtizâzı var.
O kumral saçlının gör nağme sesi mi?
Sunan şu rûhuma nûrdan ilhâmlar
**
Gönlüm kemân sanki teli saçların..
Seninle diz dize o yamaçların
Üstünde şi'irli anlar yaşadık
Billûr peykârların nâr âğaçların
**
Gel hazîn nağmenle göğsümde inle
Aldatma da beni yalan sevginle
Âh.. Şu gençliğimin çılgın demleri
Çökdü birden bire senin derdinle.
Erzurûm -926- Enîs Turgûd

Türk Çocuğu Mecmû'ası

14

'Arz-1 Teşekkür

Kızımın gözünde yapılan operasyonu
muvaffakiyyetle başaran muktedir
doktorlarımızdan emrâz-1 'ayniyye
mütehassısı Şevket, binbâşısı bakteriyolog
Mehmed İsmâ'îl, operator binbâşısı Necâtî,
yüzbâşısı Necmedin yüzbâşısı Kâmil ve Numûne

Hastahânesi eczâcısı Kâmil Beg efendilere
'alenen 'arz-1 teşekkür ederim.

Müteveffî Binbâşısı Ahmed Râ'if Beg
Zevcesi Süreyyâ Râ'if

*****

Günün Sözleri

İki ahbâb arasında
- Bil bakayım yanar döner nedir?

- İpek, atlâs şey her şey piyâsa sermâye
 - Peki yanar söner nedir?
 - .....?

“İki ebe arasında:

- İşitdin mi Erzurûm bir çocuk doğurmuş?
- Evet ay gibi bir oğlan, adını **Türk Çocuğu** koymuşlar...
- Ebesi kimmiş ‘acaba?
- Gençler...”

Koşma

- A - C - H

****

Yâğmûr yağar inceden
 Korkma gülüm geceden
 Ders aldım gül yüzünden

Kurân’dan hem heceden

**

Çehren gülüm ây mıdır?

O kaşların yay mıdır?

Beni böyle üzersin.

Yapdığın âlây mıdır?

**

Rûzgâr eser serince;

İpek saçların ince

Ben her şey’i unuttum.

Sana meyl verince

**

Suya hüsnün ‘aksetdi

Derdin bana ne etdi?

Hediyemi almadın.

Bu hâl beni incitdi.

- Ben -

Türk Çocuğu Mecmû’ası

15

Anketimize Gelen Cevâblar

***

- 1- Gayr-ı kâbil-i mukâvemet her mâni’â
 ‘aşk kudretiyle gelir ve izâle edilir.

İstânbûl: Nâ’ime

- 2- Hayâtda tesâdüf etdiğim mâni’aları
 aldığım ‘ilmin rûhuma bahş ettiği sabır
 ve îmânla yıkıdım ve yine ‘aynı sabır ve
 îmânla yıkmak istiyorum.

Mu’allim Mektebi: Sâlim Turgûd

- 3- Bütün yaşama meşgâlelerini izâle
 edecek olan kudret para kudreti para
 kudretidir.

Erzurûm: A - Y

- 4- Ben hayât mâni’alarını üstâdlarımın
 nasâyıhından ve kitâblarımdan aldığım
 ‘azm ve ‘aşk mefkûresiyle aşdım.

Mu’allim Mektebi: Sâlâhaddin

- 5- Ben şimdiye kadar nasıl yaşadığımı ve
 hayâtle nasıl mücâdele etdiğimi

bilmiyorum çünkü hayât ve hayâtımla
 ‘alâkadâr değilim.

(F - H) Sonu var

Bilmece

2 -

Bir ustâyım. Hünerim:

İncelikler yârâtmak

Zarâfeti severim,

İsterim hizmet yapmak...

Karanlık anlayam da

Çalışırım bütün yaz,

Fâ’ideli salyamda

Zarârım çok kârım az

Küçük san‘atkârım ben

Fakat ‘âciz nesneyim

Mükâfâtı istersen

İsmimi söyle neyim?

Hall edenler arasında birinciden üçüncüye kadar edebî veya 'ilmî birer kitâb üçüncüden onuncuya kadar münâsib birer hediye verilecektir.

(1) Sayılı Bilmecemizin Halli

Yenir mi yenilmez mi?

İnsân beni bilmez mi

Şeklim yâ, bedr yâ, yay.

Gökde gezen "eşsiz ây!"

Bilmecemizi hall edenler arasında çekilen kur'ada:

Birinciliği – Cumhûriyet Mektebi üçüncü sınıftan (89) Nûreddin Efendi

İkinciliği – İlk Kız Mekteb beşinci sınıftan Fâ'ize Râ'if Hânım

Üçüncülüğü – Erzurûm Demiryollar Matba makinisti Mehmed Nûri Efendi

Dördüncülüğü – Mu'allim Mektebi son sınıfından (88) Sâlim Turgûd Beg

Beşinciliği – Mu'allim Mektebi son sınıfından Nûreddin Senâ Beg kazanmışlardır.

İ'lân

926 senesi Haziran'ından mu'teber olmak üzere bir sene müddetle Erzurûm Erkek Lisesinin mâ'kûlât, mahrûkât, tathîrât ve tenvîrât vesâ'ireden lüzûm görülenler 1- Mâys -926 tarihinde yirmi gün müddetle münâkasaya vazî' edilmiş olduğundan tâlib olanların münâkasa şerâ'itini anlamak ve pey sürmek üzere yüzde yedi buçuk depozito akçasını hâmilen mektebe mürâca'atları i'lân olunur.

**Erzurûm'da
İstânbûl Pâzârı**

*****

Güzel Hüseyin-zâde Mehmed Reşîd

***

Her nev'î ipekli, yünlü kumâşlar, buluzler, işlemeli ve işlemez kadın elbiseleri Bursa ma'mûlâtı hamâm takımları, el havluları, sofrâ peçeteleri sofrâ takımları, fânîlâ, gömlek, yakalık, grâvât, envâ'î fântazi düğmeler, eldivenler mendil çorap, elbise hurçları, dantelâ kurdelâ, fisto, elbise askıları, ipekli, yünlü boyun atkıları battâniyeler, lavânta, perde, karem? Pertev diş ma'cunu, kadın için el çantaları ve her nev'î son moda iskârpın, fotin terlikler, çocuk ayakkabıları ve elbiseleri, kırtâsiye – züccâciye her nev'î hırdavât ve bahârât vesâ'ir eşyâ için Erzurûm'un en ucuz mağazasıdır.

Çifte Minâreler Sokağında

Şark Fotoğrafhânesi

***

(Sıdkı Safâ)

Türk Ocağı a'zâlarına çekilecek bi'l-'umûm resimlerde yüzde yirmi tenzîlât ve yine ocaklı arkadaşlarım için vesîka resimlerinin ellîşer kuruşa yapılmakta olduğu i'lân olunur.

Gölbaşında Demiryollar (Matba'a)sı

Müdür-i Mes'ûl: Ahmed Sâmî

27 Mayıs 926

Birinci Sene

Sayı 4

TÜRK ÇOCUĞU

(On beş günde bir çıkar 'İlm ve edebiyât mecmû'ası)

Mündericât

Maniler.....	E. T.
Çocuklara Nasîhatim.....	A. S.
Bir Yıl Dönümünün Takribî Hesabıyla.....	Hâtif
Türk'ün 'Âlemi.....	Ahmed Cevâd
'İlm Nazarında 'Asrî Kız.....	Süreyyâ Râ'if
Kibrit İ'mâli.....	İbrâhim Kadrî
Fidânlıklar.....	S. A.
Hicrân.....	Enîs Turgut
Hesâp Mes'elesi.....	Âkif Günay
İçki.....	Cevâd

****

* Erzurûm: Demiryolları Matba'ası ....Müdür-i Mes'ûl Ahmed Sâmî *

Türk Çocuğu Mecmû'ası

2

Maniler

Dağlarda kızıl lâle	Sen o serâyâ lâyık
Elde bulur piyâle	- -
Durmaz çağlar önümde	Ben bir ninni duydum da
Sevdâ dinen şelâle	Duydum da uyudum da
- -	Sen bir kadeh şarap ol
Dağlardaki çiçekler	İçeyim bir yudumda
Yâr göğsünü çiçekler	- -
Gönül yine boş kaldı	Beni böyle bırakma
Şimdi o yâri bekler	Bırakma beni yakma
- -	Bir şimşek gibi dilber
Sevdâ sâhil ben kayık	Her an ruhumda çakma
Yârim sarhoş ben ayık	- -
Gönlüm bir serây sanki	

Hava serin sen serin
 Sonu yok mu kederin
 Bu 'aşk dinen denizin
 Sahilleri çok derin
 - -
 Biz birbirimizin de
 Uyuyalım dizinde
 Boğuldum gözlerinin
 O kara denizinde
 - -
 Karşı yamaçda çamlar
 Melâl virir akşâmlar
 Günden güne rûhuma

Durmaz hicrânın damlar

- -

İster sev ister unut

Gel şu rûhumu avut

Gönlüm sana bir çocuk

Sen annesi ol uyut

- -

Ey uzakdan akan çay

Gönül dinen şu sarây

Sanki bir zindân gibi

Bir ışık vir sen ol ay

Erzurûm: E- T

Türk Çocuğu

'İlm ve edebiyâtdan bâhis on beş günlük mevkute

Numara: 4

27 Mayıs 926

Sene: 1

İdârehâne (Erzurûm Mu'allimler Birliğinde Da'ire-i Mahsûsa)	Nüshası 5 kuruşdur	Abone Şerâ'iti: (Seneliği 120 kuruştur. Altı aylık yokdur.
---	--------------------	--

Çocuklara Nasîhatim

Oğlum:

Faziletkâr bir devirde yaşıyoruz bahtiyârız değil mi? Türk'ün hayât ufuklarını kaplayan musibet yağmurları yağdıran ebr-i kesîf muhâsede parçalandı hurâfelere istinâden yerlere kanâ'at etmeyerek gönüllerde hükümrân olmak isteyen o zâlimâne yürüyüş durdu. Ayakda duramayarak yerlere serildi. Dimâğları ezen fikirlere çöken zulmetler söndü. Türk'ü mâ'el-hayâta ulaşırdı.

Türk'e müştâk olan sa'âdet günleri geldi. Beşeriyete sâlim bir vicdân, vicdânlara kâmil bir hürriyet bahş olundu.

Evlâdım! Vicdân denilen bir buluş, vücûd denilen bir bulunuşun var. Bu bulunuşla kendini yine kendinde ara. İnsânlık ictimâ'iyet-i fâzıla ile yaşar. Cumhuriyet 'aynı fazliyyetdir.

Muhabbeti huzûmete, 'aşkı ihtirâda, irâdeyi ihtiyâle hürriyeti esârete çevirme... Şahsî emelleri, nefsâni 'arzuları yüreğinden sil.

'Umûmî irâdât beşeriyetden doğan tabî'at kânûnlarına uygun hareket et!

Tabî'at kânûnlarını her zamân oku!
'İlmin sana kâfi gelmez, 'irfân mertebesine çık çünkü bütün hâdisât birer. Ma'rifetin şâhididir.

Sen de bir şâhid-i 'irfânsın! Kalbini, dimâğın teshîr eden bir ümidin var. Ümidleri doğuran hayâl ve hissiyâtın mevcûdu bir 'akla mâliksin! İnsânı sa'âdeti bir hayâl değil bir hakikat olarak kabûl et!

Hayâtın en ufak tecelliyâtına kadar nüfûz et! Bak görürsün ki: neler, ne hârikalar mucidisin.. Yükselenler bu kuvvet ile yükselmiştir.

(s. 4) Hayâtın engin denizlerine atılmak yüksek düşüncesiyle şu darlık diyârında korkusuz yüzmüş boğulmamıştır.

Oğlum! Nazarında büyük görülmeyen bir kudret-i külliye âsârı her dakika dürbîn-i

nazarlar önünde güneş gibi parlayan bir varlıktır. Sen de o varlıktan bir cüz'sün te'lîfe mütemâyil ol . Tefrîkden kork, hod-gâm olmakdan çok uzak bulun... Vakara mukâren tevâzu' sev.. Muhabbetin hakîki oldukça sevineceksin bu sevgi seni her yerde, türlü hürmete mazhar edecek.

Şuna inan ki: Hakîkaten sevenler, sevilirler hod-gâm olma!

Oğlum ben bu şerefi 'ırkıma, şerefli neslime lâayık görüyorum.

Sen de o neslin bir yâdgârısın senin de âsârın ahlâfa yâdgâr olacaktır. Hakikat ve fazîlet dâ'imâ rehberin olsun hayâtda muvaffakiyetlerini temenni ederim.

Kıt'a

İnle hazîn hazîn ey sevimli ney
Dağıt ruhumdaki âhı hicrânı
Hani o neş'eler hani o heyhey
Uyandır gönlümde geçmiş zamânı

Erzurûm – Ben

Türk Çocuğu Mecmû'ası

4

Köşemden

Bir Yıl Dönümünün Takrîbi Hesabıyla

Türk'ün mukadderât-ı tarihiyesinin, ezelî istiklâlinin mevzû' bahs olduğu müdhiş bir an olan Sakarya harbi sıralarında idi. Geçirmekte bulunduğumuz halecân ve heyecânları mukaddes zafer müjdesiyle sildik. O zafer yalnız bir meydân muharebesinin neticesi değil belki bir milletin halâs-ı ebedîsini müjdeliyordu.

Harbin 'akabinde büyük gazi büyük ve tarihî meclisde bir şehnâme-i zafer olan beyânâtında Nâmık Kemâl merhûmun:

Vatanın bağrına düşmen dayadı hançerini
Yok mudur kurtaracak bahtı kara mâderini

meşhûr beytini şu sûretle haklı bir mukâbelede bulunmuştur;

Vatanın bağrına düşman dayasın hançerini
Bulunur kurtaracak bahtı kara mâderini.

Fi'l-hakîka bahtı kare mâder en 'azîz evlâdının rehberliğiyle ebediyyen kurtuldu.

İşte o ümid ve neş'e günlerinde ben de bu beytleri karalamışdım edebî bir eser değil fakat manzum bir hâtıra olarak neşr ediyorum.

Sakarya Zaferinden İlham

İstiyor parçalasın bu vatanın her yerini
İstiyor mahv eylesin bu milletin mefharını

İstiyor yıksın nebinin Ka'besin makberini
Salibin hürmetine meşid ve minberlerini
Vatanın bağrına düşman dayadı hançerini
Yok mudur kurtaracak bahtı kara mâderini

&

Biz ki 'adl ile cihânı eylemişdik gark-ı nûr
Din ve mezhep dimeden dünyâyı kıldık pür
huzûr

Bekliyor şîr-i jiyân şimdi cevr ü bî-fütûr
Vatanın bağrına düşman dayasın hançerini
Bulunur kurtaracak bahtı kara mâderini

&

'Âtl u bâtl mı sandı Avrupa bu milleti
Alacak mı düşene zann etti bâr zilleti

Biliriz imhâ imiş çokdan bu harbin 'illeti
Durmasın, gelsin bulur elbet derd-i serini
Vatanın bağrına düşman dayasın hançerini
Bulunur kurtaracak bahtı kara mâderini

&

Hep yalanmış işte meydânda kavânîn-i düvel
Bâ'is-i iğfâl imiş bi'l-cümle destûr-ı milel
Şarkı yutmak tek emeldir başkası 'ayn-ı misal
Mandalar çekmeye yetmez der-be-der erlerini
(!)

Vatanın bağrına düşman dayasın hançerini
Bulunur kurtaracak bahtı kara mâderini

Hâtif

Türk Çocuğu Mecmû'ası

5

Türk'ün 'Âlemi

Tabî'atın esrârına nüfûz eden bir çift göz taşkın bir dehâ bir zamân şarkda doğmuş, şarkda parlamış ve yine şarkda ufûl etmiştir. Bu kudretli dehâ önünde tabî'at esrârını tamâmen izhâr etmiştir. Kanıtın mu'âsırı olan bu muhterem sîmâ, Erzurûm'un Hasankal'a kazâsında doğmuş hayâtını birçok seyâhatlerle geçirmiştir. Âsâr-ı matbû'a ve gayr-ı matbû'asından başka muhîti'l-ma'ârif denilmeğesiz 1[Ma'arifetnâme] seni meydâna getirmiştir İbrâhîm Hakkı'nın bu eserinde bu günün iddi'â olunan nazariyelerine başlangıç teşkil edecek derecede kudretli ve kıymetli nazariyelere, kâ'idelere vâkıf oluyoruz bugün cihân mütefekkirlerinin, 'ilmde, fende teveccüh ettikleri bir nokta var. Bunun pek çok teferru'âtı varsa da yalnız şununla hulâsa edilebilir. "Vahdet-i madde" 'ilm-i kimyâ ile müştagıl pek çok mütefekkir şimdiye kadar cism-i basit olarak farz u telakkî edilen cisimlerden, basit cisimler istihracına muvaffak oluyorlar.

Vatandasın!

Viyana'nın ser-nigûn burçları önünde zafer terâneleriyle vücûda gelen. Avrupa,

Asya ve Afrika'nın hâkim-i mutlakı olan nâmâdâr Türklerin bugün ki necîp ve kahramân evlâdı!

Unutma ki.

Hak, hürriyet, istiklâl, hayât kuvvetle te'mîn ve müdâfa'a edilir:

Bahâdır evlâdlarından mürekkebe ordunu hevâî kuvvetlerle teşhîz ve takviye için elinden geldiği kadar tayyâre almağa gayret et!...

Kimyâger ve 'âlim Lavoeziyân'ın kanûn-ı 'umûmiyesine muhâlif olan bu hâdis'e 'âlem-i fende büyük tahvil ve tebdillerin husûlüne sebep olmuştur. Lavoeziye cüz'i ferdi parçalanamayacağına kâni' idi. Ve cüz'i ferdi ecsâmın en küçük vilâyetgir nümûnesi olarak kabûl etmişti. Bu hâdisât bu 'azametli kanûnu yıkmış ve baltalamıştır. Artık cüz'i ferd de parçalanıyor, bir cism-i basitden diğeri bir cism-i basitde istihrac ediliyor.

İngiltere'nin Cambric dârü'l-fünûnu fizik müdüresi [Röter Ford] azotdan müvellidü'l-istihrac ettiğini bildiriyor, 'aynı zamânda Alman 'ulemâsından doktor [Mite] ve [Şitamrayh] şiddetli ifrâgât-ı elektrikaya i'ânesiyle civâdan atun istihracına muvaffak

olmuşlardır. Ve yine Japon 'ulemâsından doktor [Gaika] Paris fizik cemi'yyetinde verdiği bir konferansda kendisinin de yaptığı tecrübelerden anlaşılıyor ki şimdiye kadar cism-i basit diye telakkî ettiğimiz, ecsâmda, diğer bir cism vücûda getirmek hâsasını ibrâz edebiliriz. Bi'l-'imûm ecsâmı; elektron denilen

kudret-i külliyyenin bir mükessifesi farz edersek; cisimlerin yekdiğerine tebdîlini de elektronların biri diğèrinin yerine kâ'im olmak üzere dâ'imî bir ceryânına 'atf etmemiz lâzım gelir. [Şitamrayh'ın] tecrûbesinde civa ifrâgât-ı elektrikaya yardımıyla elektronlara ayrılmış, ve bu elektronlar diğèr bir

Türk Çocuğu Mecmû'ası

6

cismi vücûda getirmek üzere ittihâd etmişlerdir. Nasıl ki 'aynı yükden muhtelif renk ve kıvâmda kumaş dokunuyorsa 'aynı elektrondan da muhtelif renk ve şekilde ma'âden şibh-i ma'âden vücûda geliyor demek ki: cisimlerde esâs 'unsur elektrondur bütün bunlar elektrondan nebe'ân ve neş'et etmişlerdir.

Ma'âdenin esâsını vahdete rabt eden [İbrâhîm Hakkı Nazariyesi] bugün ki tecrübelerle meydân- sübûta çıkmış bulunuyor. O, nazariyesinde diyor ki:

"Mevâlîd-i selâsenin: ibtidâsı derûn-ı arzda muhtebes kalan ibhara ve edhineden husûle gelmiştir. Eğer bahhâr ve duhân üzere gâlib gelirse mermer, billur, civâ vesa'ire gibi ecsâm- şefâfa husûle gelir.

Ve eğer duhân bahhâr üzere gâlib gelirse emlâh, kükürt vesâ'ire meydâna gelir. Ecsâm-ı seb'anın [1] tevlidi, civâ ile kükürtün kem ü keyfde ihtilâf ve ihtilâtlarından hâsıl olur. Amma civâ ol eczâ'î mâ'iyedendir ki: eczâ-yı latife-i irhana ve muhtelit olup harâret-i şedideye makârın olmamıştır. Kükürt ise harâret-i şedideye karîp olan eczâ-yı mâ'ie ve arziyeden tevlid etmiştir ki dehen gibi olmuştur."

Bu kıymetli 'âlemimize göre hayvânî, nebâtî, ma'denî 'anâsır ya'ni mêvâlîd-i selâse, bahhâr ve duhândan ve bugün ki ismiyle bir gazdan neş'et eylediğini söylüyor. [Kânat nazariyesi]nin bu fikirden mülhem olmadığını kim iddi'â edebilir bu mütefekkiye göre bu gazâtdan ilk def'a civâ ve kükürtün vücûda

geldiğini, sonra civâ ile kükürtün keyfi ve kemi bir te'âmül ile arzın tazyîk ve harâreti te'siri altında bir takım ma'âdenî vücûda getirdiğini izâh ediyor. Sonra civânın teşkilini, harârete ma'rûz kalmayan su ya'ni mevlidü'l-ma' cüz'-i ferdlerine elektronlarına isnâd ediyor. Kükürtün teşkilini ise harârete ma'rûz kalan mevlidü'l-ma' elektronlarına 'atf etmektedir. Burada harârete ma'rûz kalan mevlidü'l-ma' harârete ma'rûz kalmayan mevlidü'l-ma' biri civâyı diğèri kükürtü tekvin eylemiş bunlar da – nasıl ki uranyum, radyumu. Radyum da helyumu vücûda getirmişlerdir. [İbrâhîm Hakkı Nazariyesi]ne göre bütün ecsâm mevlidü'l-ma'dan doğmuş ve tekrâr mevlidü'l-ma'ya kadar ircâ' edilebilir. Bugün ki tecrübelerde bunu te'yîd etmiyor mu?.. Bir esâsdan doğmuş, bir esâsa doğru yürünüyor.

Küremizdeki, suyun havanın devrânı ne ise; elektronların devrânı da odur. Hayât, tabî'at, 'ilm, kâ'inât-ı vahdetden doğmuş vahdete doğru ilerlemektedir.

İşte şarkın 'âlemi, Türk'ün dâhisinin nazariyesi...

Ahmed Cevâd

[1] Altun, gümüş, bakır, kurşun, demir, tûtüyâ.

Arkadaş

Hayâtı te'mîn için şart var: Ma'ârif, ordu, zirâ'at, san'at ve iktisâdiyât 'ala'l-'âde ferdî sermâye hiçbir şey ise kuvvetli ve mütecânis cem'iyet-i iktisâdiye her şeydir.

Türk Çocuğu Mecmû'ası

7

'İlm Nazarında 'Asrî Kız

Her şey olmağa ve herşey yapmağa fitraten fazla müste'îd olan kahramân Türklerin düne kadar niçin ve hangi sebep ve 'âmeller te'sîri tahtında terakkî ve te'âli edemediğini tedkîk için tarih kitâplarını karıştırırsak mevkî-i hükümranisini tahkim, şahsî zevkini tatmîn, sırmalı tahtını muhafazadan; yağlı postunu, ma'dde ve kisesini doldurmaktan başka bir şey düşünmeyen menfur iki kuvvetle karşılaşırız.

Kara kuvvet dediğimiz bu şahıslar tarafından millet harbden harbe, felâketden felâkete sürüklenmiş, kendi muvakk'ilerini tahkîm için 'ilm ve tekâmül nâmına atılan her hayırlı adım tevkîf edilmiş, 'ilm ve terakkî nâmına yapılan her tesbit 'akîm bırakılmış ve bi'n-netice zavallı halk ve bi'l-hassa yüksek seciyeli Türk kadınlığı câhil kalmıştır.

Mukaddes cumhûriyetimizin te'sisi günlerinde hürriyet ve 'ilm 'âşıkî Türk'ün şahâmetli, haklı ve kahrî yumruğuna hedef olan bu tufeyli kuvvetler diyâr-ı 'ademe yuvarlandıkça Türk ve Türklük de şehrah-ı medeniyette baş döndürücü bir sür'atle ilerlemeğe başladı.

***

Annelerin ictimâ'iyât ve erkekler üzerinde mühim bir mevkî ve rol sâhibi olduğu vâreste-i îzâhdır.

İşlenmemiş bir cevher olan çocuk ilk def'a annesini, annesinin hâr u şefkatli kucağını görür ilk terbiye ve tahsîlini ondan alır sonra tabî'î ve ictimâ'î muhitine intibâk eder.

Mûsâ Peygamber hiç şüphe yok ki kavmini; Mısır Fir'avunlarının zulm ve i'tisâfından, zincir esâretinden ilhâm-ı Rabbâni

İktisâdî refâh ve sa'âdetini te'mîn için münferiden değil müctemî'ân çalış; istihlâk ve istihsâl koperatifleri teşkiline uğraş...

ile değil annesinin füsûn-kâr sözleri, sihir-âmîz telkinleriyle kalbinde husûle gelen vatan ve milliyet 'aşkı ilcââtıyla; kurtarmıştır.

Yirminci 'asır medeniyetin ve cumhûriyetimizin istediği fa'âl, vatan-perver, tam ma'nâsıyla hayât âdamı olacak çocukları lâzım geldiği gibi terbiye ve tedris için bugün ki telakkisiyle kadınlık hak ve vazifesini îfâ edebilecek, fa'âl ve müstahsil genç 'asrî Türk kızlarına muhtacız...

Süslü elbiselerle değil; ahlâkı memdûha ve faziletiyle müzeyyen yüksek seciye ve 'ilm sâhibi; bâtil i'tikâdı zihniyetlerinden kurtularak mukaddes memleketimizin fa'âl ve müstahsil bir 'uzvu olan 'asrî Türk kızları!

'Azîz hemşirelerim! Mukaddes kânunlarımızın bahş ettiği sarîh haklarınızdan istifâde ederek yükseliniz. Ve Türk'ün 'asrî kızları olmağa çalışınız.

Çünkü vatan ve millet size çok muhtâc. Çünkü kahramân Türk çocuklarını büyütüp terbiye etmek hakkı erkeklere değil size 'â'idir.

Süreyyâ Râ'if

Bayrâm

Hâtıralardan

Çok sevdiğim köşemde rûhumun melâliyle yalnız kalbimin enînlerini dinliyorum ye'sli gözyaşlarımı sızlayan yâr ellerimin üzerine döküyor, ümitsiz anların ıztırâbıyla kıvraniyorum. Figânın şenliklerinden kaçarak köşenin sukûtuna ilticâ etdim.

Mukaddes emellerin hüsrânına ümitsiz gözyaşları döküyor bahtın siyâh gölgesinden şifâ ve tesellî diliyorum.

Bir bayrâm akşamının mazlum sînesinde medfûn hâtıratım bugün bir damla gözyaşı

daha kazandı... Beynimde uğultular yaratan kıvrâk kahkahlar benliğimi çiğneyerek geçiyor, ayrı bir sükûn için göklere, gölgelere kadar yürümek istiyorum. Bu akşâm gurup ne kadar güzel ve hazîn denizin mâ'î suları arasına süzülen ay sevdâli gönüllere ne ilhâmlar bahş ediyor.. Nazarlarım bir buluta takıldı kararın gölgelerin arkasından, sönen kandillerin izinden yürüyorum.

Yürüyordum fakat bin bir gecenin alâmeti toplayan şu köşeden uzaklaşamadım. Kalbimde hasret ve iftirâk âteşinden volkanlar

fışkırp içim yanarken bir sürü hayâl önünde titreyerek oturdum. Bir bayrâm akşâmının gönül diyârına getirdiği gamdan doyarak içdim, mefkûremde nice bin hâtırâtın izi, rûhumda ebedî bir sızı var. Âh! Daha kaç bayrâm böyle nevmîd ve me'yûs anlarla geçecek diye düşünüyorum.

Trabzon Mu'allim Mektebinden
'Adnân Sabâ

Türk Çocuğu Mecmû'ası

8

Kimyâger	Kibrit İ'mâli	İbrâhîm Kadrî
----------	---------------	---------------

Havâic-i zarûriyye ve mübremeden olan kibritin nasıl yapıldığını Türk Çocuğu'nun muhterem kâr'ilerine bir fikir vermek maksadıyla kısaca anlatalım.

Ma'lûm olduğu üzere edvâr ve haşiyeden odunları yekdiğerine sürterek delikten mütevellid harâretten istifâde etmek sûretiyle âteş elde ederlerdi. Daha sonra çakmak taşları bir çelik parçasına vurularak kıyıcım istihsâl ondan da âteş yakarlardı. Daha sonra [Klorât dü potâs] milhi yanıcı olan kükürt veya şekerle karışdırılıp içerisine bir mikdâr yapıştırıcı bir madde koyduktan sonra [zâh yağı içirilmiş âmyânt] kitlesine temâs ettirmek sûretiyle âlev ve âteş elde ediliyordu. Nihâyet 1822'de [Duberrâniyer] nâm zât mevlidü'l-mâ' kandilini îcâd etmişse de naklindeki müşkilâtdan dolayı bu zâtın ihtirâ'î intişâr edememiştir. İlk kibritler bir mikdâr fosfor ve mevlidü'l-hamûza fazla veren cisimlerden 'ibâret bir mahlût ile yapıldı. Bu kibritlerin hamurunun terkîbi: %4: 7 beyâz fosfor %5 hamz ahır rasâs veyâhûd azotit potas veya minyûm "sülgen" % 29: 30 dekstrin ve % 5: 10 sudan 'ibâret idi.

Yakın zamânlara kadar Türkiye'de satılan bu kibritler her nereye sürtilse

yanıyorlardı. Bundan dolayı bu kibritlerle dolu kutular ufak bir mesâfeye atıldıkları vakit tutuşmakta idiler. Sâniyen beyâz fosfor zehr olmak dolayısıyla bu kibritlerin i'mâli müşkil olduğu gibi kullananlara da intihâr vasıtası olmakta idi. Şimdi bu gibi vak'alara rastlamıyoruz. Çünkü bugün ki kibritler zehirli değillerdir.

[Şotter] Nâm zât beyâz fosforu kapalı bir mahalde [50] derecede uzun müddet teshîn ederek kırmızı fosfor i'mâline başlandı. Bu nev' kibritler nem almaması ve her tarafda yanıp tehlike yapmaması, zehirli olmaması gibi fevâ'idi olduğundan çabucak ta'mim itdi. Bugün dükkânlarda satılan kibritler emniyet kibritleridir. Bu kibritlerin başlarının ya'ni hamurlarının terkîbleri 5,3 kısım jelâtin 20 kısım klorât dü potas 8 kısım kibrit antimuvan 10 kısım gâyet ince döğülmüş câm tozu ve 17 kısım sudan 'ibâretidir.

Kibritler fabrikasyon usûlüyle i'mâl edildiğine ve kibrit fabrikalarının malzeme-i esâsiyyesi odun olduğuna göre bu fabrikaların ormanlar yakınında inşâsı müvâfık iktisâddır kibrit çöpü i'mâline bi'l-hâssa budaksız çam; kavak odunları elverişlidir. Bu çöplerin ihzâr için odunlar âlet-i mahsûsası vâsıtasıyla

tornada kibrit çöpünün kalınlığı nisbetinde yontulmak sûretiyle levhalara taksîm edilir bu levhalar pek ziyâde teshîn edilmiş buhâr mâye 'arz olunarak yumuşatıldıktan sonra kare ya dörtköşe kibrit daneleri şeklinde veyâhûd mücef rendeler vâsıtasıyla yuvarlak kibrit çöpleri hâline ifrâğ olunur. Ba'de bu ince çubuklar kibrit danesi uzunluğunda taksîm olunarak delikleri hâvî levhaya tesbît edilir. Bu levhalardaki kibrit çöpleri evvelâ fosforit veyâ kibritit amonyağa batırıldıktan sonra yukarıda terkîbini yazdığımız hamura yine makine vâsıtasıyla batırılır. Ve etüvelerde kurutulur. Bu sûretle ihzâr olunan ve

emniyetli kibrit dediğimiz bu kibrit hiç bir mahalde yanmaz.

Binâen'aleyh bu kibritlerin yanmaları için kutularının kenarlarına ismine (dallık) denilen bir madde sürülür. Dallığın terkîbi de 15 kısım kırmızı fosfor 7 kısım kibrit antimuvan 7 kısım câm tozu 5 kısım jelâtin 50 kısım sudan 'ibâretidir. Bu terkîbde âlet-i mahsûsası vâsıtasıyla otomat olarak kibrit kutularının yanlarına sürülür. Kibrit dallığa sürüldükde dallıkdaki fosfor iştigâl-i ibtidâ'iyi te'mîn ederek kloratın te'sîriyle kibritin yanması mucib olur.

*****

Türk Çocuğu Mecmû'ası

9

Fidânlık Ârâzisinin İntihâbı

Geçen Nüşâdan Mâba'ad Fidânlığa tahsîs olunacak ârâzinin ilk evvel vaz'iyet-i coğrafyası nazar-ı dikkate alınmalıdır.

Ârâzinin sath-ı bahrdan yüksekliğine gelince (600) metre yüksekde bulunan mahallerde nisbeten muhâfazalı yerler intihâb olunmalıdır.

Fidânlık ârâzisi açık olmalıdır ki: Yetiştirilecek fidânlar o mahalın iklimine alışabilsinler. Rûzgârlardan, dağlar ve duvarlar vâsıtasıyla muhâfazalı olarak yetiştirilen fidânlar gâyet nâzik yetiştirileceklerinden bilâhare rûzgârlara ma'rûz mahallere dikildiklerinde muhâfaza-i mevcûdiyyet edemezler.

Ârâzi düz olmalıdır. Bulunmadığı takdirde cenûb, şark tarafına milli olmalı. Bu da kâbil olmadığı takdirde mili garba doğru olmalıdır kat'iyen şimâle doğru ve milli ârâzi intihâb edilmemelidir. Ârâzinin intihâbından sonra en mühim toprağın cinsidir. Fidânlığa en mühim toprak kum, kilden müteşekkil mutavassıt bir topraktır.

Olmadığı takdirde hafif ya'ni kumlu olmalıdır. Ma'mâfih fazla kumlu topraklar

dahi muvâfık değildir. Toprak ne fazla çok kuvvetli ne de çok hafif olmalıdır. Gübrelenmiş topraklarda fidânlar çabuk büyürler ise de bilâhare hafif topraklara dikildiklerinde kendilerini pek o kadar iyi hiss etmeyeceklerdir.

Fidânlıkların etrâfının çevrilmesi: Fidânlığa muvâfık ârâzi intihâb edildikten sonra ilk iş etrâfını kapatmaktır. Bu yalnız insân ve hayvalardan muhâfaza için olmayıp bi'l-hâssa fidânlığın en mühim düşmanı olan tavşanların duhûlünü men' içindir. Zîrâ bir gece zarfında oldukça büyük bir zarar îrâs eder. Husûsuyla ufak köy fidânlıklarında bir senelik emek boşuna gitmiş olur.

Fidânlığın etrâfı ne ile çevrilirse çevrilsin o kadar sık olmalıdır ki: Arasından yavru bir tavşan bile giremesin taş, tahta çalı ve'l-hâsil elde bulunan en ucuz bir madde ile fidânlıkların etrâfını behemehâl çevirilmelidir.

Mâba'dı var

Hicrân

***

Çok Sevgili Kâmiye

Dediler derdinden başka bir derde
 Düşmüş de kardâşın şimdi kederde
 Onun çok baktım ki: Muhitim
 bomboş
 Gözlerim yaş dolu genç başım serhoş
 Yâdınla ağladım; gamınla öldüm
 Sanmasın gideli bir kere güldüm
 İnedim derinden işsiz kuş gibi
 Gezdim der-be-der bir serhoş gibi
 Derdlerin derdiyle derdli idin sen
 Zâten mihnehanâna sana her gülşen
 Zâten her gün hasta gözlerin nemli
 Zâten ıztrâblı, derdli, elemli
 Bir hayât yaşadın sonunda derin
 Sana yetiyordu senin kederin
 Yeter artık gözüm yollarda kaldı
 Gözleyen gözümde kuvvet azaldı
 Gel yine ser âzâd tatlı hayâtın
 Elemler çağlayan bu kâ'inâtın
 Kahrına katlanan şu gözlerimiz
 Bıraksın her güzel çehrede bir iz

Erzurûm – Enîs Turgûd

Türk Çocuğu Mecmû'ası

10

Hesâbda Mes'ele Halli:

*****

Mes'ele: Benim yaşım senin yaşının 4 mislidir. Sen ve benim yaşımızın mecmû'ı 40'dır. 'Acaba sen ve benim yaşımız kaçdır. Şimdi bu mes'eleyi tedkîk edelim: Sen bir yaşında iken benim yaşım 3 olacaktır. Fakat senin yaşın bir mi? Yoksa daha fazla mı bunu bilmiyoruz.

Bu mechûl olan 'adedi, ya'ni senin yaşın S farz edelim. O hâlde senin yaşın S olursa, benim yaşım 4S olur. Bu S ve 4S nin mecmû'ıda 40a müsâvîdir.

Ya'ni $S + 4S = 40$ olur.

Bu müsâvâtın sağ tarafını³ cem' edersek: $5S = 40$ olur. Müsâvâtın sağ tarafındaki

5S müsâvâtın sol tarafına taksîmlikle geçelim: $S = 40/5 = 8$ olur. $S = 8$ dir. Halbûki S harfini senin yaşın göstermek için farz etmişdik şimdi senin yaşın 8dir benim yaşım senden 4 misli fazladır o hâlde $8 \times 4 = 32$ benim yaşım olur.

Cevâb: Senin yaşın 8 benim yaşım 32dir. Şimdi mes'eleyi tahkîk edelim: $8+32 = 40$ dir. $32 = 8 \times 4$ dür. O hâlde mes'ele doğrudur.

Burada görülüyor ki mes'elenin münâkaşası gâyet basitdir. Hesâbdaki mes'elelerin rûhu kâbiliyetlerden hükm, muhâkeme, mukâyese gibi kuvvetleri tenmiye eder. Zâten hesâb dersinin en büyük gâyesi de budur. Daha husûsî bir gâyesi vardır ki i'timâd-ı nefis gibi hisleri de uyandırır.

Ben kendi hesâbıma söylüyorum dünyâda benim için en zevk-âver şey mes'ele

³ Buradaki sağ ve sol ifadeleri, Arap alfabesine göre düşünölmelidir.

hall etmektedir. Bir mes'elenin halli bende ânî
bir inşirâh-ı derûnı uyandırır.

Nârmânî: 'Âkif Günây

Vatanım

Vatan güldür, vatanın;
Biz arısıyız. Onun:
Gıdâsını emeriz,
Dillerinde gezeriz.
Besler büyütür bizi,
Çünkü: biziz yıldızı,
Ona bakan koruyan;
Adı da nurlandıran
***

Mini mini bir kızım
Hem ayım, hem yıldızım
Âl bayrâğım, vatanım

Ona fedâdır cânım

İlk Kız Mektebi beşinci sınıfından

'Âsime 'Ömer

İyi - 'İlmî Sözler

Tecrübe

- (1) Tecrübe hakîkatın mu'ayyânıdır.
- (2) Tecrübe esrârın anahtarıdır.
- (3) Çocuk küçük tecrübelerşyle büyük hayâta hâzırlanır.
- (4) Hayât bir tecrübe, muvaffakiyet neficesidir.
- (5) Hiç bir şey'in hakîkat olduğuna inânmayınız, te'mil ve tecrübeden sonra inânınız..

(A. H.)

Sıhhat u İctimâ'ıyyâtımıza Mühim Sekte İrâs Eden İçkidir

*****

İçki; hayâtımızın mikrobu, ictimâ'ıyyâtımızın zâlim bir düşmanıdır. Bugün Türkiye topraklarında bunun mazarratı hiç de nazar-ı i'tibâra alınmadığı gibi gitdikçe hâhişimiz artmaktadır.

İçkinin zararlarını îzâh etmek, sahîfeler doldurmağa değer şeylerdir. Bu husûsda etibbânın içkiye mübtelâ olan eşhâs hakkında söylediğ sözler pek bârizdir. Etibbâ diyor ki:

_ İçkiye mübtelâ ve her zamân içki içmeği i'tiyâd edinmiş olan her kimsenin vücûdu dâ'imâ muhâtaralıdır. _ Vücûd-ı beşerin bir 'asır kadar yaşayacağı nazar-ı i'tibâra alınırsa içki için bir âdem vücûdunu değil bir 'asır, yarım 'asır kadar dahı idâme etdiremez.

Kendi evlâdına sar'a, cinnet ve irsî bir 'ayyaşlık, hırçnlık, ve daha bir çok vehîm 'ârızalar intikâl ettirdiği gibi ihtilâl dimâği sekte-i kalb, ra'se', cinnet ve cinâyet her zamân kendisinin mu'akıbidir. İçkinin vücûd-ı beşere olan vahîm te'sîrâtı ictimâ'ıyyâtımızda da

mühim bir rol oynamaktadır. Bugün Anadolumuzda içkinin hayâtî, iktisâdî ictimâ'ıyyâtımıza îrâs ettiği zararlardan başka cinâ'î tehlikeleri de her zamân gözümüzün önünde meşhûddur. Habishânedeki halkın hemen hemen yüzde ellisi bu içki yüzünden cinâyet işlemiş ve mahkûm olmuştur.

Avrupalılar hele Amerikalılar içki mücâdelesini için cem'iyetler teşkil etmiş ve men'ine çalışmışlardır ve çalışıyorlar.

Onlar yemek aralarında içtikleri bir iki kadeh kevin men'ine çalışırlarsa, bizler bir oturuşda yarım okkalık şışeyi mi'deye boşalttığımız halde men' ve izâlesine niçin çalışmayalım ve bu düşmanla niçin mücâdele etmeyelim. 'Acabâ bizler nasıl insânlarız? Hayâtımızın kaderini ne için bilmiyoruz? Şu'urumuz muhtel mi olmuş?.. Eğer bu halde devâm edersek nesl-i âtîmiz çok fenâ yetiyecektir insâf edelim, maddî ve ma'nevî zararlarından başka hiç bir istifâdesi olmayan

bu ummü'-habâ'isi artık içmeyelim. Lehü'l-hamd memleketimizde teşkil etmek üzere bulunan [Hilâl-i Ahdar] cem'iyetine zahîr ve etrâfında toplanalım, cem'iyet bize hakîkati daha iyi, daha vâzih anlatacaktır. Biz de inşâallah anlar bu mikropdan yakamızı kurtarır ve külliye terke 'âzim bulunuruz.

Hâcî ' Abâd-zâde Cevâd

Bilmece Kuponu	
Kupon Numrosu	3
Sayı Numrosu	4

Türk Çocuğu Mecmû'ası

12

Bir Tenkîde Cevâb

Mecmû'amızın geçen nüshasında 'asrî kız 'üvânıyla neşr edilen ve hadd-i zâtında kat'iyen 'asrî Türk kızlarına hitâb etmeyen ve fântâzî, mizâhî bir nazmdan başka bir şey olmayan manzûmenin kâr'i ve kâr'iyelerimizi müte'essir ettiğini kemâl-i te'essürle haber aldık.

Kıymetli mu'allimelerimizden S. C. Hanımın gönderdiği bir mektûb bu çok nezîh te'essürlerden bir nümûne olmuştur.

Mütevâzî' mecmûamızla yakından 'alâkadar olduklarından dolayı kendilerine teşekkür ederken; ahlâk ve fazîletin mukaddes 'umdelerine hakîkî bir mümessil olarak yetişmesini arzû ettiğimiz yeni Türk neslinin kızlarına 'afîf bir rehber olan hanımefendiyi de te'mîn ederiz ki mecmû'amız ve onun kıymetli mebsûblarından olan Dürnev Hanım hep 'aynı neslin çocuklarına 'aynı hislerle merbûtuz.

'Arz-ı Teşekkür

*

Mübtelâ olduğum hemoroid hastalığının 'ameliyâtını muvaffakiyetle başaran muhterem etibbâımızdan operatör tevfiik beğe 'alenen 'arz-ı teşekkür ederim.

Erkek Mu'allim Mektebinden

İmtihânlar Geldi

Mâyısın yirmisinden i'tibâren tâlî ve ibtidâ'î mekteplerinde şifâhi imtihânlara başlanacağından bi'l-'umûm talebe arkadaşlara muvaffakiyet temennî ederiz...

Hakkı Cefâ

***

Bilmece

-3 -

Bir seyyâhum, ihtiyâr.

Dâğı, taşı gezerim.

Hem zengîn, hem bahtiyâr

Olmayanı ezerim..

Ağ saçlarım titretir,

Çiçekleri, kuşları.

Gör nefesim depretir

Dalları, âğaçları.

Solgun çehrem kırışık,

İsmimi söyle bâri,

İhtiyârım fakat "şık"

Bir âdem var. Ey kâr'î!...

Hall edenler arasında çekilecek kur'ada birinciden üçüncüye kadar edebî veya 'ilmî birer kitâb üçüncüden onuncuya kadar münâsib birer hediye verilecektir.

Anketimize Gelen Cevâblar

***

(Mâba'ad)

1 - Hayât: Bence bir hicrân ve hüsrân bâğdır.

Eğer hicrânın acı, fakat şâ'irâne demlerinin

âhengiyle yaşanabilirse bir dereceye kadar mes'ûdiyet te'mîn olunabilir. Erzurûm Lisesinden 'A. Ferîd

2 – Üftâdem bi'l-'umûm mevâni'in 'azm ve imânla aşılacağı kanâ'atindeyim. Türk milletinin yokluktan bu varlığı yârâtması, hârici ve dâhili düşmânlarını tarda muvaffak olması: Sarsılmaz 'azmi sâyesinde değil midir?.. Mu'allim Mektebi Son Sınıfından A. Berkok

-Sonu var -

(2) Sayılı Bilmecemizin Halli:

Ne var bilmeyecek beni
Gelen giden sordu, durdu
Bildireyim dur kendimi
Ayol ismim "İpekkurdu"

Hall edenler arasında çekilen ku'ada:
Birinciliği Cumhûriyet İlk Erkek Mektebi
üçüncü sınıfından 143 Refik Efendi
İkinciliği Mu'allim Mektebinden Turgûd Sâlim
Efendi
Üçüncülüğü Demiryollar Matba'a Makinisti
Mehmed Yürü Efendiler kazanmışlardır.

***